

In lần thứ nhì

Giá là : 0.40

博夫果報

BÔI PHU QUẢ BÁO

TUÔNG HẠT CẢI LƯƠNG

Sinh-viên trường Cao-dẳng diễn tại Hanoi
giúp cho hội Nam-kỹ Tương-tế.

Sinh-viên trường Bồn-quốc diễn tại Saigon
giúp cho hội Nam-kỹ khuyến-học.

TOUS DROITS RÉSERVÉS

Édité par

PHAM CONG BINH

PROFESSEUR

AU COLLÈGE CHASSÉ D'OUR-LAUBAT

SAIGON

Imprimerie J^h. NGUYỄN-VAN-VIỆT

Juillet 1924

M(9)

3894

報 果 夫 悖

BỘI PHỤ QUẢ BÁO

TUỒNG HÁT CẢI LƯƠNG

Sinh-viên trường Cao-đẳng diễn tại Hanoi
giúp cho hội Nam-kỳ Tương-tế.

Sinh-viên trường Bồn-quốc diễn tại Saigon
giúp cho hội Nam-kỳ khuyến-học.

Édité par

PHAM-CONG-BINH

PROFESSEUR

AU COLLÈGE CHASSELOUP-LAUBAT

TOUS DROITS RÉSERVÉS

Quyển nào không có ký tên dưới đây
là của gian

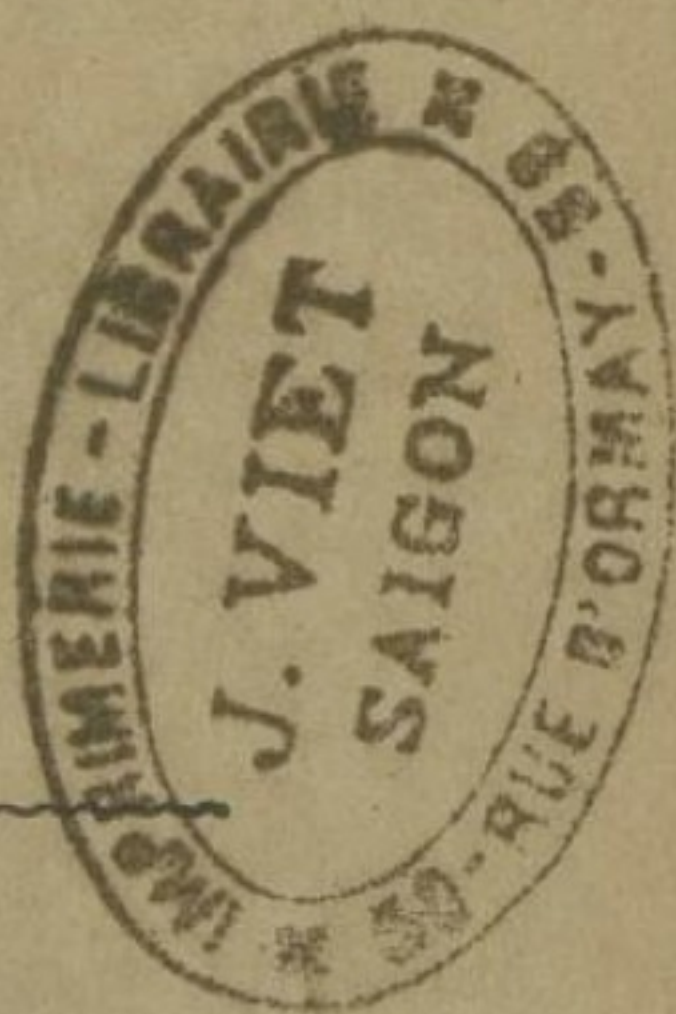
SAIGON

Imprimerie J^h. NGUYỄN-VAN-VIẾT

Juillet 1924

DÉPÔT LÉGAL
tirage 4000 exemplaires
Saigon le 29/7/1924

J. Viet
J. Viet

Tiểu-tự

Bồn này sửa theo như lúc diễn tại rạp hát tây Saigon ngày 6 và 7 Juillet 1923. Tựa cũng sửa lại : « Bội phụ quả báo » theo ý ông Nguyễn-trọng-Quyền lúc ông chỉnh đốn tuồng « Tối độc phụ nhơn tâm ». Mấy bài ca mới thêm vô, có nhờ MM. Cao-quỳnh-Cư và Cao-hoài-Sang giúp.

Bài ca không khó, đào kép chẳng nhiều, nên xét ra dễ diễn lắm. Lại trong tấn kịch có lúc vui, có lúc buồn, có lúc thương có lúc ghét. Cũng có nhiều gương tốt như : bèn chỉ mới làm nên ; anh em bạn giúp đỡ nhau trong cơn khốn khó ; tở ở với chủ hết dạ trung thành.

Tuy bồn tuồng được công chúng hoan nghinh nhiều lần, song cũng còn lắm điều sai sót ; nếu độc giả thấy chỗ nào khuyết điểm, xin chỉ bảo, rất mong ơn.

CHƯƠNG TRÌNH

I. — Lý-Nương cưng con chọn rể ;

Thái-Hòa thấy dễ dành duyên.

Màn thứ nhứt. — Phan-thái-Hòa mới thi đỗ tú-tài, song nhà chẳng dặng dư giả, nên khó bề được bỏ đi làm quan. Có Lý-Nương là người giàu lớn, đến nói chuyện muốn gã con là Lý-ngọc-Thơ và hứa bao gồm các chuyện. Thái-Hòa thật tình, nên tin lời ưng chịu, mới thưa lại với cha mẹ mà lo định việc hôn nhơn.

(Hành-vân, Vọng-cổ-hoài-lang, Tứ-dại-oán và Bình-bán).

II. — Buồn phận muốn đi xa,

Về nhà thưa cặn kẻ.

Màn thứ nhì. — Gã con rồi, vợ chồng Lý-Nương không nói đến chuyện cho rể làm quan, Thái-Hòa viết thơ nhắc nhiều phen cũng không thấy trả lời, túng thế phải đi làm việc cho người ngoài mà chờ vận. Thấy cực khổ, Thái-Hòa

buồn lòng mới tính đi xuống Kinh - thành học thêm, dặng thi lấy chức cao, phòng đề bề làm quan.

(2 bài Khốc-hoàng-thiên, 2 bài Hành-vân, Lưu-thủy-khúc).

III. — *Xuống kinh-sư quyết chiếm Trạng-nguyên ;
Gởi hiền phụ tạ từ song-nhạc.*

Màn thứ ba. --- Tuy phiền cha mẹ vợ, chớ Thái-Hòa cũng đề huề với vợ trở về mà tỏ công chuyện cho nhạc-đường nghe, và đôi lời bài biệt. Thấy chuyện khó cần được, vợ chồng Lý-Nương bắt đăt dĩ phải tính xuôi theo, mới đưa cho Thái-Hòa chúc phi lộ gọi là, họa may ngày sau rề có nên danh thi ơn ấy không mất.

(Tây-thi, 3 bài Hành-vân, Vọng-cổ-hoài-lang)

IV. --- *Gia biến bốn ba về năn nỉ,
Trọng tài chắc dạ chẳng xót thương.*

Màn thứ tư. --- Đương học xa, rủi việc nhà sanh biến: cha mãng phần, đề thiếu đủ lại cũng nhiều; chủ nợ không nghe ; Thái-Hòa phải bỏ học trở về, xuống lay lục năn nỉ với cha vợ xin thương gỡ rối. Thấy người chắc lòng, không khứng giúp đỡ, Thái-Hòa mới trở ra Kinh-thành, quyết ráng học dặng thi cho đặng, hầu đề bề lo việc nhà.

(Tứ-dại-oán)

V. --- *Vô phước hồng thi về ần mặt,
Bạc tình kêu xuống buộc chỉ ly.*

Màn thứ năm. --- Bèn vợ thấy bị suy vi, nên không ngó tương đến; chẳng giúp tiền bạc ăn học, cũng không thơ từ thăm viếng Thái-Hòa. Rủi thay thời vận còn điên đảo, nên khiến Thái-Hòa thi rớt. Đến chừng về, xuống thăm song-nhạc thì bị Ngọc-Thơ nhiều tiếng nặng nề. Thái-Hòa giận bỏ đi ; Ngọc-Thơ kéo lại, buộc làm tờ tự-thuận dặng lấy chồng khác.

Hành-vân, Khổng-minh-tọa-lầu, Vọng-cổ-hoài-lang).

VI. --- *Đi dằng than khờn nạn,
Vào quán gặp ân-huynh.*

Màn thứ sáu. -- Thái-Hòa bán nhà cửa và đồ đạc mà trả nợ cho cha xong rồi, mới đi kiếm nơi cho mẹ và mấy em tá túc. Yên được một phía, chớ Thái-Hòa còn nhớ chuyện của

minh, nên không ngớt buồn rầu, mới bỏ đi linh-dinh cho khuấy lảng. Vào quán, gặp Đoàn-thế-Trung là bằng hữu ngày xưa, mới tỏ hết sự nhà. Thế-Trung khuyên lơn hơn thiệt, và giúp tiền bạc cho Thái-Hòa đi học nữa.

(2 Ngũ-diêm, 2 bài Tạ, Kiêm-tiền, Vọng-cổ-hoài-lang, Tứ-dại-oán)

VII. --- *Lý-ngọc-Thơ chồng bỏ nữa chừng ;*

Cậu-hai Vân đoạt tiền rồi đuổi.

Màn thứ bảy. --- Ngọc-Thơ có chồng khác tên là Cậu-hai Vân. Cậu-hai nguyên là tay phú-hộ, song tánh luống chơi bời : chẳng những theo cờ bạc điểm dàng hoài, lại còn thường uống rượu say sưa về hân hủi vợ. Đêm kia thua hết tiền bạc, bèn tính lấy vòng vàng của Ngọc-Thơ đăng đi cầm bán. Ngọc-Thơ rầy rà lớn tiếng, Cậu-hai nổi giận mới làm dữ, đoạt hết đồ nữ - trang rồi bỏ đi. Minh không, Ngọc-Thơ chẳng dám về với cha mẹ, bèn đánh liều xuống kinh-thành mà tìm chồng cũ.

(2 Hành-vân, Kiêm-tiền, Lưu-thủy-cai-sơn)

VIII. --- *Quả báo tại nhân tiền.*

Gieo mình nơi sơn-giảng.

Màn thứ tám. --- Giữa đường, gặp chồng cũ mới thi đậu, đương bài tổ vinh qui. Ngọc-Thơ đánh liều than thở với Thái-Hòa, thuật hết công việc mình lao khổ. Thái-Hòa thấy vậy cũng động lòng, song nghĩ « nước đổ rồi khó hốt lại » mới khuyên Ngọc-Thơ trở về ở với cha mẹ. Còn một ít bạc tiền, Thái-Hòa mới đưa cho Ngọc-Thơ sắm đồ đạc và làm phí lộ trở về. Ngọc-Thơ xét lại thấy tình cảnh như vậy thì ăn năn, song đã muộn : nghĩ tức tối then thừa, mới hủy mình mà tránh sự hổ.

(Lưu-thủy-trường, Hành-vân, Tứ-dại-oán, Vọng-cổ-hoài-lang)

33 bài ca, 3 bài thi

1 bài Bình-bán	2 bài Ngũ-diêm
1 » Lưu-thủy-đoãn	2 » Bài tạ
1 » Lưu-thủy cao-sơn	2 » Kiêm-tiền
1 » Lưu-thủy-trường	10 » Hành-vân
1 » Khổng-minh-tọa-lầu	5 » Vọng-cổ-hoài-lang.
1 » Tây-thai	4 » Tứ-dại-oán
2 » Khốc-hoàng-thiên	3 » Bài thi

Các vai đào kép

PHAN-THÁI-HÒA	<i>Lê-minh-Thoại.</i>	3 ^e année	z
LÝ-NGỌC-THƠ	<i>Mlle Trần-quê-Anh.</i>		
LÝ-CÔNG	<i>Dương-văn-Thê.</i>	4 ^e année	y
LÝ-NƯƠNG	<i>Marguerite.</i>		
ĐOÀN-THẾ-TRUNG . . .	<i>Trần-văn-Sáng.</i>	3 ^e année	y
CẬU-HAI-VẬN	<i>Phạm-văn-Khương .</i>	3 ^e année	y
TỬU-BẢO	<i>Trần-văn-Vân.</i>	4 ^e année	y
QUIT	<i>Đoàn-văn-Thành.</i>	1 ^e année	y
BUỖI	<i>Lê-văn-Lư.</i>	3 ^e année	y

Ca bình bán

- LÝ-CÔNG. — « Tôi nay : Htrơng-cã Lý-Công,
« Ở trong làng vốn đại-phú-gia.
- LÝ-NƯƠNG. - « Sớm sanh Ngọc-Thơ con nhà,
« Phần nữ-nhi, từng phụ tại gia.
- THÁI-HÒA. — « Trâm anh, mình đứng tài ba,
« Cửa khổng chuyên, Thái-Hòa tên đặt;
« Nho sĩ vốn dòng hàng mặt.
- NGỌC-THƠ.- « Thiếp con nhà chất hẳng phi-phong,
« Vẹn trao tứ-đức, tam-tùng,
« Bền lòng son giá trắng ngọc trong.
- HAI-VẬN.— « Phong lưu nề-nết lão thông,
« Nhà đại-phú mặt tình ăn chơi. . . .
« Cậu-Hai thanh thời trong đời !
- THẾ-TRUNG. « Minh nho gia đức hạnh trao giời,
« Danh Thế-Trung trọng nghĩa khinh tài.
« Dòng Đoàn-gia chánh trực mấy ai ?
- TỬU-BẢO.— « Nghề nghiệp tổ tiên truyền lại,
« Bán quán này một mình thủ lợi.
« Chờ khách thương qua lại uống ăn . .
- QUIT, BUỖI.- « Quit, Buỗi, hai tôi bợc-đồng,
« Thờ chủ-gia trước sau một lòng,
« Tròn phận sự dẫu dăm sai ngoa.

Màng thứ nhứt (nhà nghèo)

THẮNG QUÍT. -- Quê quán tại Vinh-Thành, tôi tên là thằng Quít. Từ ngày tôi phục sự cậu tôi đến giờ, thì tôi lo lẫn vện tròn bốn phận : lau bàn, lau ghế, cơm nước, quét nhà ; một mình tôi coi sóc trong ngoài, nhà đơn chiếc có một thầy một tớ. Còn cậu tôi, tôi nghiệp quá, sớm đi tối về, đường xa mệt nhọc ; việc làm khổ cực, lương bổng hẹp hòi ; tuy vậy chớ không nghe một tiếng than, hôm sớm cứ chuyên lo kinh sử,

(ngó chừng) Uả, bữa nay trưa dữ, sao chưa thấy cậu về ? thôi, lo coi lại đầu đó cho chỉnh-tề, đừng khỏi bị cậu mình quở trách.

(và lau bàn và ca) Hàn vân

- « Kể từ ngày, đã mấy thu chầy,
- « Theo phục sự cùng cậu tôi.
- « Hằng lo phận tớ, dậy sớm thức khuya,
- « Quăn bao khó nhọc.
- « Lo sẵn sóc,
- « Trong cửa nhà, giấc ngủ miếng ăn,
- « Đặng vui lòng cậu tôi học hành.
- « Thầy dầu dặng, vững bước thang mây.
- « Chẳng kiếp thì chầy :
- « Thân này ắt đặng chúc thom lây ngày sau.
- « Cậu tôi lo lẫn, toại chi thanh vân:
- « Đèn sách chuyên cần,
- « Chắc sang vinh nào sai ?
- « Đặng như nguyên mới phĩ lòng đây.
- « Hoàng-thiên đâu có
- « Xưa nay phụ đứng thơ-nhơn.

(Thái-Hòa bước vô, Quít chào hỏi, rót nước cho cậu giải lao.)

PHAN-THÁI-HÒA (Quân thân ơn trọng ghi lòng.

(ngâm)

‘ Còn mang gánh nặng tang bồng chưa xong.

Tôi Phan-thị Thái-Hòa, Vinh-Thành là quê quán ; nhờ phước nhà cha mẹ, đã thi đỗ tú-tài ; nhưng mà : vì chữ nghèo, nên danh phận trở gay, vện chưa tới nên phải sao chịu vậy. Ngày đi cực khổ, làm việc với người, tối thức

năm canh chuyên cần kinh sử. Trời ôi ! nếu công danh chẳng gặp, thì uổng cha mẹ nhọc nhằn, không báo đền được chút thân-ân, nghĩ đến khiến buồn lòng xót dạ...

Vọng cổ hoài lang

« Buồn lòng này ta thân,
« Nhắc đến quê quán châu mày.
« Làm sao báo ơn cao dày ?
« Lo toan đêm ngày.
« Tuy chiếm khoa thi này
« Chưa bề phong quang !
« Nhà hàn-vi suy kém,
« Cha tuổi già, mẹ hảy nhiều em ;
« Khôn thể lo cho tiện,
« Phần của tiền không đủ dùng xây,
« Dùng xây xài có đâu dư ngoài,
« Càng thêm thấy bận hoài.
« Ngồi-ngồi ngóng mong,
« Thân tưởng thành muốn dặng thành công.
« Cho phĩ hiếu trung song toàn,
« Trông rở ràng nhà nhỏ mới an !
« Dòm lại lúa đôi quanh mình,
« Bận trang mình mọi vẻ giàu sang.
« Hồ phận khiến chi đơn hàn,
« Tuông ứa tràng lụy châu !

LÝ-NƯƠNG. — (bước ra, nói một mình) Cha chả ! lâu quá mới đi ngang nhà cháu tôi đây. Sẵn dịp ghé chơi, trước là thăm song-thân của nó, sau nữa đôi lời mừng giùm nhà có phước, vì mới nghe rằng chàng Thái-Hòa mới thi đỗ tú-tài đây mà ! (nói lớn) Ở ai trong cửa, có khách tới nhà !

(Quit chạy ra mở cửa, Lý-Nương bước vô. Thái-Hòa đứng giây, chào, và mời ngồi.)

THÁI-HÒA. --- Thưa bác, mấy năm xa cớ-lý, tôi nhớ mảy may người quen, xin dung trẻ thiếu-niên, chẳng biết bác qui danh chi, cháu đã quên lững !

LÝ-NƯƠNG. --- Cơ khổ ! Cháu quên rồi sao ? Coi kìa ! Mới có mấy năm mà mặt quen ra lạ rồi ! Nè cháu, Mỹ-xuyên là quê quán, bác vốn thiết Lý-Nương ; nhà giàu to

theo đám ruộng vườn, chồng điền-chủ trong làng làm Hương-cã, đó cháu.

THÁI-HÒA. --- À phải, tôi nhớ rồi. Xin bác miềng chấp, vì mấy năm cách bức, tôi ra du học tỉnh thành ; vậy chợ Lý-đại-nhơn người hãy khương ninh, việc làng xóm cũng còn làm Hương-cã há ? .

LÝ-NUƠNG. --- Sao không còn ? Thấy nhà ruộng rã, há dễ cho thôi ; nghĩ lại thiệt ức cho tôi, vì việc nhà đơn chiếc quá đa cháu ! Không ai coi sóc hết, song thôi sao cho được mà thôi

THÁI-HÒA. --- Dạ thưa : Mời bác dùng chén nước. Không biết nay bác đến nhà có chuyện chi chẳng ?

LÝ-NUƠNG. --- Cũng không có chuyện chi. Mãng lo bề rầy ruộng, lâu ngày đến chợ dinh ; sẵn dịp ghé lại thăm, vậy chợ song-thân cháu đi đâu vắng hết, a cháu ?

THÁI-HÒA. --- Dạ, cảm ơn bác ; song-thân tôi đi vắng, duy mình tôi ở lại coi nhà. Thưa bác : xin bác dùng thêm một chén trà, vì trời nắng có khi cũng khác nước,

LÝ-NUƠNG. --- Để đó bác . . . (uống nước, ngó chung quanh)
Đoái nhìn thấy vắng người sau trước, sao cháu chưa lo chuyện phụng loan, sẵn có người giúp việc gia-đàng, tư bề khỏi quanh hiều bầu bạn đó cháu. Nè cháu, « nữ bất giá như tư-diêm phạm thủ, còn nam bất hôn như liệt mã vô cương » ; ai cũng vậy ; hễ lớn lên thì phải lo việc vợ chồng, mới có biết lo giàu lo nghèo mà ở đời. Nếu cháu ở một mình như vậy, đã buồn bức mà lại can hệ lắm ; cũng nên lo phức cho rồi, nhứt là mới thi đậu như cháu, mới dễ bề lo đôi bạn lắm đa cháu !

THÁI-HÒA. --- Lời bác nói, cháu đã suy liệu, cũng muốn nơi, cho khỏi thiếu trong ngoài, nhưng mà :

(Nhà nghèo tính tới thêm phiền ;

(Gặp người bần tiện đức hiền cũng lo !

(Còn người của cái giàu to,

(Thấp hèn đâu dám, sợ dờ không đưa !

Thưa bác, tôi nghĩ cũng khó lắm; hễ nghèo, cưới vợ nghèo, ắt phải nghèo thêm; còn muốn chỗ có cửa cải thì cũng không dễ, sợ người ta chê lắm.

LÝ-NUÔNG. -- Thiết tội nghiệp quá, nghe nói bắt xót xa không biết chừng nào. Nè cháu, bác nói thiết cho mà nghe:

(Cháu than, thêm động lòng già

(Muốn đem chỉ thắm mà xe bông đào.

(Bác đây có chút gái thơ,

Nếu mà cháu không chê thì:

(Cát-dăng xin gởi cho nhờ Tùng-quân.

Phận cháu thi đơn chiếc, xem tánh ý cũng thiết tha, nên bác tính như vậy. Ấy là lời thiết tình, thương cháu mới nói đa.

THÁI HOÀ. — (bước ra nói một mình) Nói coi bộ thì dễ, song không biết ý người làm sao; để tôi hỏi thử đôi lời coi thế nào.

Tứ đại oán

« Thưa, tai cháu nghe đa sao khiến ngập ngừng,

« Vì lòng nửa ngại nửa mừng.

« Mừng, thấy người hữu tình nên muốn vung,

« Dễ dàu chọn kén từng bưng.

« Nhưng ngại một điều, ngại chừng ngày sau,

« Lúc xong bề kết giao:

« Gái về trai, sợ e quên lời nguyên.

« Vì tôi thấy nhiều chuyện truân chuyên.

« Trông gặp chỗ phú gia, hễ chồng sang thì vợ đẹp

« Nào mắc phải ông tơ già,

« Khéo khuấy rối mối duyên ta;

« Khổ cho phận làm chồng lắm a !

LÝ-NUÔNG. -- Nè, cháu sao đại quá! đừng nói vậy chúng cười. Cháu nghi nan bác phải hồ người, đó than thở đây thêm phiền muộn. Nè cháu, làm khuấy lẫn lo cho thành chuyện, xong việc rồi mới thấy kẻ phải người không. Ối! người sao hay lo việc bông-lông; hễ mẹ tưởng thì ông nhà cũng tưởng mà !

« Cháu ôi, chớ mệt tri lo xa,

« Nghi hoặc lòng người, sao hay nghi cha chả ?

« Giống nhau một đôi người, giống hết rày hay chẳng hả?

« Tốt xấu hai thứ người, có chi mà cho rằng lạ ?
« Qua đây ai cũng biết,
« Năng thuyết hay năng hành.
« Giàu, góp nhóp để dành,
« Nhà cửa được nên thành ;
« Dầu rách lành cũng để dành cho con.
« Đây mấy lời sắc son,
« Này Thái-Lang cháu ôi hãy nhớ,
« Lời bác phân tường,
« Nếu chẳng vậy thì làm người ích chi ?
« Đến việc rồi mới biết vàng hay xi !

THÁI-HÒA. — Thưa bác, cháu đâu có đam lòng nghi hoặc, nhưng mà : thấy xe trước gãy nên phải đề phòng ; bác thương nói vậy, chớ cháu e : chê bản hàng, khó tính biết làm sao ; sợ cho đây mỗi cảnh khó với cao, chừng té xuống không nơi nương vịn đó bác.

« Cháu đâu có dạ đa nghi,
« Xin mặt tình, mặt tình bác xét suy,
« Tinh lẽ nào, tinh lẽ nào cho tròn chung thả ;
« Tôi sợ, là sợ những người sao mà chẳng nghĩ.
« Thấy gương trước mắt,
« Nên nghĩ qua bắt dứt mình !
« Đó, trước cũng tỏ cặn tình,
« Hứa giúp đỡ chuyện gia đình,
« Đến khi đưa con rồi lại sanh chứng làm thinh.
« Chẳng nhớ mấy lời đinh ninh,
« Trối kệ rẽ con, mặt tình người lo liệu,
« Thăm thiết chữ oan tình,
« Bị một gánh, nặng hoảng nơi vai ;
« Nồng nổi vầy cũng tại nơi ai ?

LÝ-NƯƠNG. — Ôi thôi đừng nhiều chuyện mà thêm nặng lòng già. Này con : hễ xong việc thành-gia thì mẹ gồm bao cho hết ; ấy là nói thiệt đa con. Này con, một lời đã gá, đây vài chục bạc cho, đừng ngày sau con có sấm lo mà thết dãi thân bằng hỉ hạ.

« Ôi thôi, dẹp chuyện khó gay,
« Lo việc bây giờ mới đáng nghe vào tai ;

« Đây này, đây này,
« Lấy chút dây làm tay chơn,
« Ráng cho đẹp trong việc hôn nhơn,
« Có thiếu, hỏi thêm, ta dễ sờn ?
« Thừa, thừa với song-thân,
« Đặng cậy người mai-nhân,
« Hễ chừng nào thành thân,
« Ta nguyện, bao gồm,
« Cho đó được hiển vang,
« Con đẹp mặt cũng nhờ rể sang ;
« Ta dễ dàu sợt tốn bạc ngàn ?

THÁI-HÒA. --- Lời trẻ nay ưng thuận, xin nhờ lượng
tưởng thương ; nôi xuân-huân tôi còn ở tại đường, việc
hôn-phối để cháu vào thừa lại.

« Cháu xin vưng, song chờ lệnh thung-đường,
« Rồi đây sẽ cho bác hẳn tường,
« Quyết thân đây gởi cho người khác họ,
« Vái cùng trời chớ biết làm sao ?
« Nhắm mắt coi, để coi con tạo,
« Nó xây trở thế nào ;
« Hễ trăm chuyện cũng nhờ tại thiên,
« Vái cho được mọi việc bình yên.

LÝ-NUƠNG. --- Dữ không ! đợi ráo nước miếng, đó mới
chịu nghe. Thôi cháu, bác xin kiếu ra xe, vì việc nhà đơn
chiếc quá.

« Thôi ta trở lại Mỹ-Xuyên
« Mà lo việc đất điền,

THÁI-HÒA « Cháu dời chơn, bước tới gia tiên,
« Lời sau trước tỏ liền cùng từ-thân.

(Lý-Nương kêu Quất đem dù, khăn, rồi bước ra. Thái-Hòa
ngồi nói một mình)

Cha chả, thiệt mình làm bất tử quá, hứa ngan như vậy,
không biết ngày sau có đều chi phải ăn năn chẳng ? Đã biết
cha mẹ có cho phép mình chọn lựa, hễ bằng lòng chỗ nào
thì người chịu chỗ nấy, song le, ngặt một điều là con của bà Lý-
Nương đó, không biết tánh hạnh thế nào, không biết công
ăn chuyện làm và bề hiền đức được vừa lòng mình chẳng ?

Nhan sắc thì không cần chi, vì nhan sắc thì hay ác đức ;
vả lại vợ chồng được thuận hòa thương yêu nhau trọn đời
thì cũng nhờ tánh nết, chớ nhan sắc thì vẫn được một đời
hồi mà thôi. Mình nói thì nói như vậy, chớ chuyện cũng lỡ
rồi ; thôi, nhắm mắt nhờ trời chuyện tới đâu hay tới đó.

(Ôi thôi ! phú thác lượng cao,

(Mặc tình con tạo xây vào chỗ mô ?

(Thằng Quít bước vào hỏi sao cậu nó than thở , Thái-Hòa tỏ công
chuyện, nói rằng buồn là vì bây giờ thấy lòng người tử tế, song
không biết ngày sau đời đổi thế nào).

THẰNG QUÍT: Cậu ôi ! muôn việc cũng nhờ trời chớ có ai
biết trước được. Nếu lo lắng như cậu vậy, thì cứ buồn bực
trong lòng hoài chớ ích chi. Cậu cứ tĩ như có phước, may
được vợ hiền mà vui phước cho rồi ; con người ta ở đời
vui được lúc nào thì hay lúc nấy. Thừa cậu :

Bình bán vắn

« Hiếm chi người hao tổn mua vui.

« Có vui lòng mới được sống lâu.

« Vậy tớ xin cậu hãy vui lòng.

« Nay tới ngày của cậu ước trông.

« Ước trông rồi lại còn mong,

« Mong tới ngày hiệp vầy đôi họ,

« Hiệp đôi họ ấy mới thiệt vui!

« Vui vì tình mặc tình hân hoan,

« Hân hoan vì gái sắc trai tài,

« Hiệp cùng nhau phĩ chí bình sanh,

« Kết tóc nhau lo việc lợi danh ;

THÁI-HÒA.- « Vàng có đó khó chuộc gái thanh,

« Lòng ta ước mơ đành rành :

« Ước làm sao đức hạnh được thành,

« Hiệp lực mà lo việc Tần-Tấn,

« Thì mới phĩ lòng ta ước trông !

QUÍT.—

« Cầu nguyện, nguyện cầu nguyện,

« Xin cô về, được như cậu nói chuyện,

« Thì đây tôi hết dạ hân hoan,

QUÍT VÀ

« Hân hoan, hân hoan nhờ trời,

THÁI-HÒA.— « Vái trăm năm chồng vợ ở đời,

« Niềm phu phụ trường thọ keo sơn !

Hạ màn

Màn thứ nhì (nhà tâm thường)

LÝ-NGỌC-THƠ. (Vinh-Thành từ vện câu tủng,
(Ngọc-Thơ tên thiếp, bạn cùng Phan-khanh

Nhân từ xuất giá, duyên gá Phan-sanh; *nói cho phải*: vợ tú-tài mình cũng được thơm danh, *nhưng mà*: bề bần-bạc tôi hãy buồn khổ phận! *Còn cha tôi thì*: tánh quen tiện-tận, không chịu ăn xài; hễ tôi có túng thì hỏi mẹ tôi hoài, mà không lẽ cứ vậy sao cho tiện! *Vì vậy mà*: chồng tôi ráng sử kinh tập luyện, hễ dư giờ thì chép mướn viết thuê; *ói!* « tam canh đăng hỏa ngũ canh kê, tích thốn quang-âm như tích ngọc. » *Thương hại cho chồng tôi*: việc làm mệt nhọc, ăn ngũ thất thường. *Còn bề cư-xử với tôi*: giây sắt cầm, thẳng rằng tợ đòn, nét yếu trọng kinh nhau dường khách *Ớ Quít!* (dạ) em coi lau tủ sách, rồi sắp đặt dọn bàn, đợi cậu về đúng buổi mà ăn, kéo làm việc quá trưa hay mệt lắm em . . .

(Quít đem chén, đĩa, Ngọc-Thơ sắp lên bàn ca)

Khóc hoàng thiên

NGỌC-THƠ.- « Gá duyên, kinh bố, số xuôi, đôi lứa,
« May đăng chồng quý;
« Sớm khuya chuyên cần,
« Đốc lòng quyết lập vinh thân,
« Đăng đèn trọng ân.
« Sớm khuya, sớm khuya chí nguyện,
« Mòn, mỏi, tiêu, hao, biết bao tinh thần,
« Khổ phần nên thương, sử kinh, thánh hiền:
« Dinh liên trên tay.

(Quít nhắc ghế, sắp đặt, ca tiếp.-- Còn Ngọc-Thơ bước ra cửa trông chồng, trở vào ngồi, sửa soạn quả may).

QUÍT.-- « Quãng chi, thân tở, tở đây, van vái :
« May cậu làm lớn.
« Tước ban cao quờn,
« Sánh cùng chúng bạn cho hơn,
« Đẹp lòng nội-nhơn.
« Đáng công, đáng công khó nhọc,
« Càng rõ quê hương, mến thương anh tài.
« Khỏi rày gian-nan, hiển vinh tông đảng;
« Tở càng thêm vui !

NGỌC-THƠ Cha chã ! sao bữa nay chồng tôi về trễ như vậy. Thiệt : tội nghiệp phận nằng mưa dầm chãi, buồn cho thân cực nhọc trăm bề ; nghỉ cũng giận đó chúc ; sao thung-huyền chẳng xét lại bỏ bê, nên thiếu trước hục sau rất thảm.

và mây và cớ **Hành vân**

« Thăm thân chồng, thăm thân chồng,
« Cầm giận bấy thiên-công !
« Vì thốn thiếu, ước chuyện kết đôi,
« Trông cậy nhờ đùm bọc.
« Ai dè đó,
« Tiền của dư sao chẳng giúp ra.
« Thăm thân chồng xót xa gan vàng.
« Thấy sâu cạn, nghĩ giận xiết bao,
« Dầu giận thế nào,
« Giận thời giận vậy, biết làm sao làm sao ?
« Ai ôi muốn tính chuyện phụng loan,
« Giàu có chớ màng,
« Sau khỏi thở than thở than,
« Dầu thở than nợ trần đã mang,
« Lỡ rồi mới hẳn :
« Nhà giàu ít kẻ đởm cang

(Thái-Hòa bước vào, Ngọc-Thơ đứng giậy chào hỏi rồi lo với Quít đem đồ ăn lên bàn. Mời chồng dùng cơm. Thái-Hòa đến bàn ngồi mặt có sắc mệt, ăn không vồ, mời chống tay ngó lân thở ra. Ngọc-Thơ bỏ đũa đứng giậy, khép nép ;)

Hành vân

NGỌC-THƠ. -- « Xin hỏi chàng, cúi xin hỏi chàng.
« Cớ chi dạ chẳng an ?
« Vì sao buồn bã, khí sắc vô vàng.
« Cúi xin chàng phân cạn.

THÁI-HÒA. — « Lo thốn thiếu.
« Đường xa xuôi nhọc mỗi gian nan.
« Nói tới càng thiết tha trăm đàng.
« Sao nhọc-mẫu có dạ dặt thêu ?
« Hứa giúp mọi đều.
« Giúp nào có thấy, thiệt lời trớ trêu trớ trêu !

NGỌC-THƠ. -- « Nghe phân tỏ, mới rõ đuôi đầu.
« Nghe thiệt thêm rầu.
« Phát đơm dòng châu dòng châu. . .
« Lời hứa nguyên em nào biết đâu ?
« Lòng em tỏ thiệt :
« Nào hay những việc cơ cầu !

THÁI-HÒA : (thở ra) :

Thôi đi nàng ! (Cơ cầu, phải xét âm hao,
(Biết lo, phải liệu thế nào tròn vuôn.
(Tuy rằng tại đó không thương,
(Nhưng nàng than thở thung-đường phải xiêu.

NGỌC-THƠ. -- (Thừa chàng : thiếp khó đánh liều.
(Mẹ cha lòng chắc, lời nhiều ích chi ?

THÁI-HÒA : Ta cũng biết ; cây đắng ít sanh trái ngọt,
cha mẹ hay tiện tặn, con dâu dám rộng rời ; nàng năn-
năn chẳng khứng giúp lời, đây phải tính cho tròn thân phận.

NGỌC-THƠ : Thừa chàng tính làm sao ?

THÁI-HÒA : Ráng ép chi xuống tràng-an lo ứng cử, đôi
ba năm, coi thử mạng thế nào, nếu nhờ trời, thì nắng hạn
gặp mưa dầu, khi ấy mới vững bề lo sau trước đó nàng !

NGỌC-THƠ (nói một mình) : Cha chả, còn muốn đi học
nữa, đây sao khỏi rối rắm việc nhà ; nhưng mà, cũng vì
dâu nên chàng phải tính đi xa, mình biết lấy lời chi mà
cãi trở được ? Thôi, cũng nên chịu theo ý, vô khuyển
đó một đôi lời ; nếu may mà vững bước thang mây, phận
làm vợ thơm lây cũng loại.

Lưu thủy đoan

Thừa chàng : « Tự ý chàng ý chàng định phân,
« Thiếp dám đâu có dạ cản ngăn ?
« Ra kinh-kỳ lo cuộc thanh vân,
« Được như vậy thiệt người chí khí !
« Công danh thành phỉ dạ nam nhi ;
« Đôi lời khuyên xin chàng gấn chí ;
« Làm sao cho chẳng uổng công lao ;

« Đi học xa thì phải tốn hao,
« Tốn hao phải công danh được thành,
« Chuyện tính rành, thôi đành dời chơn.
« Mỹ-xuyên tới thiệt hơn thung-đường.

THÁI HÒA -- « Người chẳng thương, trời đất cũng tường,
« Ta cũng đi cho trọn luân-thường,
« Ai ở quấy thì mặc lòng ai,
« Ta giữ trọn lòng phải chẳng sai,
« Ở lợt phai chắc không lâu dài.

Hạ màn

Màng thứ ba (Nhà giàu)

LÝ-CÔNG.-- (Mỹ-Xuyên quê quán cửa nhà,
(Chức làm Hương-Cử, tên là Lý-Công.

LÝ-NUƠNG.--(Còn đây là vợ, đó chồng;
(bước ra) (Phụ tùy, phu xường chỉ hồng khéo xe.

LÝ-CÔNG. --- A mụ ! mụ hãy ngồi. Ngồi rồi tôi nói chuyện cho mụ nghe. Này mụ, người ta thường nói rằng vợ chồng mình có phước lắm; thiệt cũng có phước đó chứ: ruộng vườn thì có minh-mông; nhưng mà dòm sau trước tư bề quanh quẽ. Sanh có mình con Ngọc-Thơ là gái, mà cũng tại mụ tệ làm chi vậy, tại mụ không bắt rề, nên con mình nó phải đi xa. Mụ không thấy hay sao ? Trong nhà thì mụ yêu tôi già, chẳng ai dặng thần hôn tất hạ. Nói tới chừng nào tôi lại giận mụ chừng nấy ; cũng tại nghe lời mụ đa ! Hiếm chi người mà gã, lại gã nó cho thằng Thái-Hòa, thằng nó nghèo làm sao mà : ngó vô nhà trông trước trống sau, dòm lại chỉ có hai bàn tay trắng. Thiệt mụ lếu lắm : muốn dùng rề thiệt cho hay chữ, ngày nay đây sáng mắt mụ chưa ? ham làm chi vạ quỵên thi thơ, mụ tưởng đó là hơn : trong lắm có năm ba muôn gia lúa hay sao ? Trời ôi ! đã gã con lại còn bù của, tôi coi nó dũa đã mòn ; đã mấy trắng, từ lão gã con, nó có đôi bạn theo chồng ở biệt !

LÝ-NUƠNG. -- Này ông ! sao ông chẳng so hơn tính thiệt, cứ lo sánh của đua tiền. Nhà mình đây thủ nghiệp điền viên, mới kiếm rề nên tài văn vật chớ !

Hèn chi tục họ nói phải : già hay sanh tật, lẩn-thần nhắc đời, của cho con mà mấy lăm hơi, còn tiền nuôi rể có chi phòng tiết. Ông đừng có chê mà ! Chàng Thái-Hòa tuy chưa làm nên việc, còn con Ngọc-thơ thì tánh ngay khờ ; nhưng mà đề rồi đây ông coi : vận thời may sau mình cũng được nhờ, ề ! đừng có ngại bây giờ chịu tổn mà !

LÝ-CÔNG. — Ồi ! mụ đừng nói tung ; nhờ cái gì ? duy thấy đà lỗ vốn, mụ chớ nói nhiều lời, chẳng nay thì mới, nó leo-đẻo đến xin như là đòi nợ cho mụ coi. . . .

[Thái-Hòa, Ngọc-Thơ và Quit bước vô].

LÝ-NUƠNG. --- Uã nầy hai con ! Cơ khổ. mới nhắc tới thì thấy liền ; vậy chớ con nghĩ làm việc sao mà giắc hết về đây. . .

LÝ-CÔNG. --- Có đều chi thằng Hai nó cứ tổ bày, (dòm Thái-Hòa) Uã ! Cơ sao hiền-lẽ lại châu mày ? (nói một mình) hay là nó than nhà bản chắc đó chớ gì ?

THÁI-HÒA. --- Thừa cha mẹ : việc làm thì khổ cực, lương bổng rất hẹp hòi, nên con đã bản tính với hiền-thế, quyết chí xuống Kinh-kỳ ráng sức. Nếu trời thương công khó, có lẽ được danh thành ; may như nguyên mới đáng phận mày xanh, chồng vinh hiển, vợ nhà cũng đẹp mặt đó cha !

LÝ-NUƠNG. --- Cha chả ! thiệt khó quá, con muốn những đều rồi lòng cha mẹ không biết bao nhiêu !

LÝ-CÔNG. --- Thằng Hai con đại quá, hay tính việc bông lông ; muốn đi học nữa hé ? --- đã mười năm đâu có thấy gì, nay đi nữa, biết được hay là không được ?

(Đi đây, tổn kém nặng lòng,

(Con ta chờ đợi loan phòng quanh hiêu.

Thôi thôi, đừng kiếm chuyện mà sanh rối việc nhà : con hãy nghe lời cha ; ở lại đây mà giúp đỡ cho già, thủng thẳng sẽ lo bề danh giá a con !

Tây thi

THÁI-HÒA. — « Thừa cha con quyết lòng ra đi,

« Cũng bởi ở đây chẳng nên danh phận,

« Lặn dận truân chuyên ;
« Nói ra càng thẹn cho thân quặn lòng đau
« Mạng tài, tương tranh.
« Đâu lẽ đâu con lại muốn chia rẽ phung loan ?
« Song phần chẳng yên con phải đánh liều...
« Vì thiếu trước hụt sau, sớm tối thêm lo ;
« Câu hiểu thân thêm bận,
« Chưa chúc chi báo đền ;
« Ruột chín chiều, buộc lòng đưa chơn.....

LÝ-CÔNG. — Đó, mụ coi : thẳng làm sao mà đại quá, nói không biết nghe, cũng nặng nề đòi đi mãi. Ham chi làm quan làm quyền, sao không chịu làm làng như tôi vậy, thông thả không biết bao nhiêu ; lo ruộng nương chắc chắn, ai làm mộng như nó hay sao ? Mà nói nó cũng không nghe !

LÝ-NUƠNG. — Ông nói lạ quá ! một người một ý chớ ông biểu thiên hạ đều cũng như ông hết hay sao ? Sĩ, nông, công, thương, ông coi cái nào là quý hơn ?

THÁI-HÒA. -- « Con xin, xin cha khá xét suy,
« Khứng giúp cho nên việc ;
« Mai sau dẫu danh toại,
« Mối phỉ lòng, phỉ lòng ước mong !
« Bản-hồ danh đề ắc cũng có khi.
« Chi dốc, chi dầu sai, kéo uồng công sách đèn ;
« Nay chịu đều gian-nan.
« Áo cơm dùm bọc phải mang,
« Chừ phận này chẳng an, luống ngại lòng đây !
« Xa cách xa muôn dặm,
« Duyên nợ nghĩ thêm đau !
« Song chi nam-nhi con phải gạt phiền.....
« Gởi vợ nhà thân, xong.
« Lòng luống những thiết-tha ;
« Ngày sau ước nên danh phận,
« Đặng trả nghĩa cưu mang
« Chi tang bồng mới tròn đời bên.
« Duyên nợ càng xuê,
« Ngán thuở vui mừng công danh này đã toại.
« Thừa cha, con nguyện :
« Kiếp xuống chốn tràng-an,
« Đặng lo bề tập rèn sử kinh.

LÝ-NUÔNG. --- Lóng nghe lời hiền-tế, tôi cũng xúc từ tâm. Ông ôi ! E là e vợ chồng cách mặt lâu năm, nó thương nhớ mà đem lòng bận-bịu. Nè ông ! Nay con rể nó đã định liệu, đang quan-giai nong-nả với đời; mình nay giúp nó một thời, sau nữa còn nhờ nhiều thuở !

Ông có nghe vợ chồng trẻ nó than đó chẳng ? Việc bần-chật của người đứng mình còn giúp, hưởng chỉ bề công-danh của con, rể, mà mình lại làm lơ ? Nó ấm thân, mình cũng được nhờ; nè ông : sau vận dặt nó làm quan lớn, mình cũng có phong hàm chức sắc. Nói thiệt đa ông !

LÝ-CÔNG. — Ối mụ đừng ham. Cứ bao nhiêu đó hoài ! còn con Ngọc-thơ dâu ? Con sao cũng đại, không khuyên giải nó ở nhà ; vậy chờ con không thấy dây cha yếu mẹ già, sao không xét trong ngoài đơn chiếc đó con ?

NGỌC-THƠ. --- Thừa cha, con có lời khuyên can, song chàng nhứt định, nên khó phân ; con thấy chàng hết sức ân cần, nên con phải chiều theo cho vui dạ đó cha ! Vài trời thương người hữu-chí, cho công nghiệp tác thành ; xin mẹ cha vui dạ ưng dành, chờ chàng đến kinh-sư ăn học.

LÝ-CÔNG.-- Cha chả, thiệt rồi quá ! Vậy thì mi đã đành mà mẹ, vợ nó cũng đành, nếu lão có nói, thì ra cản ngăn nhiều chuyện. Thôi, di dâu thì đi. Nè ! mụ, chia khóa đây, vô lấy bạc lễ trong bao, cho nó chúc đĩnh dặng làm lộ phi. Còn con Ngọc-Thơ vô coi sắp đặt quần áo cho nó.

(Đây hai ông bà cãi lầy một hồi về sự bạc lễ và lấy nhiều lấy ít)

Hành văn

LÝ-CÔNG. — « Đây bạc vàng, con hãy lấy, lên đàng.
« Mau bắn ngàn xuống chốn tràng-an.
« Lo tranh bản hồ, rảng đồ Trạng-nguyên,
« Mới vui lòng cha mẹ.

THÁI-HÒA. — « Mang ơn bấy.
« Con xin vưng lời dặn đĩnh ninh,
« Thượng lộ trình dâu mường khó nhọc,

NGỌC-THƠ. — « Em xin kính đôi chữ an ninh,
« Rảng lo phận mình,
« Còn niềm phu phụ, chờ ngày hiền vinh đó anh

LÝ-NUƠNG. — « Sau dầu có, nhứt lộ phước tinh.

« Hãy nhớ gia-đình,

« Đừng phụ khinh phụ khinh !

Bốn người đồng ca « Phú cho trời lòng ai phụ khinh.

LÝ-CÔNG

LÝ-NUƠNG. « Mỹ-Xuyên ta ở.

NGỌC-THƠ.

THÁI-HÒA. — « Tràng-an con đến xoi kinh.

— Thừa cha, ngàn dặm thân này con đã quyết, mặc nước non cách trở son-xuyên ; nắng mưa, con đâu có dạ ưu phiền, miêng cho được rồng mây phĩ nguyện. Thừa cha ; xa xuôi phận, con đã đành nơi đất khách, nhưng mà. nghĩ đến chúc đào thơ (ngó vợ) con khó gượng làm khuây ; cúi xin cha thương phận liễu thơ ngây, thì ơn ấy sánh tài sông biển.

(Dặm ngàn thân trẻ đã đành,

(Chúc đào thơ con xin gởi phận mảnh lại đây.

(Trước sau, con xin tạ ơn này.

(Nguyên đừng hai lạy, kiếp chầy chẳng quên.

Hàn vân

« Con tách dặm bản ngàn, xin tạ nhạc-đàng,

« Chiếm bản vàng mặc trẻ liệu toan ;

« Hiền thê con xin gởi, nương náo nơi đây.

« Quản gì thân gió buội,

LÝ-CÔNG.--- « Lòng son sắt,

« Đây cầu xin bước dặng thang mây,

« Phĩ công tình bấy lâu sách đèn.

LÝ-NUƠNG.-- « Còn ái-nữ, ta nguyên lo toan,

« Chiếm dặng bản vàng,

« Nhớ niềm tấm-mẩn, nghĩa sơ giao đừng quên,

THÁI-HÒA.-- « Mấy lời vàng đá, con nguyện ghi lòng,

« Mang gánh tan-bồng,

« Phận mảy râu con phải toan.

NGOC-THƠ.— « Nỗi hiếu tình gánh nặng hoẵng mang.
« Từ đây vô-vô,
« Phòng sương trần trọc sớm khuya.

(Lý-Công khuyên dặn thêm vài tiếng, kêu Quit cho tiền, rồi bước vô. Lý-Nương ở lại, cho Thái-Hòa thêm bạc, và căn dặn nhiều lời rồi vô sau).

NGOC-THƠ.— Chàng ôi! Cách bức ấy, vì ai xui khiến, ven trời góc biển, phận em cam; bởi rồi nhà, nên én bắc nhận nam, cuộc phân rẽ sao cho đành dạ! Này chàng ôi! Em tạm chung rượu, gọi lòng vàng đá, dao cắt lòng, đau dạ khó phân; một lay đưa, xin chàng khá ân cần, em đứng bốn chữ: công thành danh toại.

(Nữa chừng ai khiến đoạn huyền !
(Tơ tình đứt ruột, lửa phiền cháy gan ;
(Rồi đây bèo hiệp mây tan,
(Biết đâu hạt nội, mấy ngàn là đâu ?

Hành vân

« Mang thâm đeo sầu, bởi ai cơ cầu ?
« Ôm chữ sầu cũng bởi tại đâu ?
« Ông tơ sao ghét lẫn, chưa tròn chung vui,
« Oan ương là đoạn.
« Cùng nhau đã,
« Đã thề non biển hẹn non sông,
« Dầu bề nào em dám đâu sai lòng.
« Đành cam chịu
« Thẳng đợi ngày trông,
« Hết nước non còn,
« Giải đồng ghi tạc, nguyện cùng ai nào sai.

THÁI-HÒA. — « Đường xa thiên lý, cam phận tuyết sương,
« Mưa gió dậm trường,
« Lụy tương tư nào nguôi !

NGOC-THƠ.— « Chốn trường-đình gượng đưa làm vui,
« Từ đây em luyến
« Phòng không riêng chịu nhớ thương.

THÁI-HÒA.--- Em ôi, anh cũng biết: tình nặng cùng nhau từ buổi, nhưng mà hiệp tan, tan hiệp ấy lẽ thường. Anh mà quyết ra đi đây, cũng vì ngộ biến phải kiếm phương, cùng chẳng đã, chớ lòng anh như dao cắt. Nhưng, em hãy nghĩ lại mà coi: công thập niên đăng hỏa, nhờ một hội khã vi, miễn em bền lòng sắt đá gắn ghi, thì lúc vinh hiển cũng có khi tái ngộ đó em!

(Lòng quyền như đục cơn sâu ;
(Hiệp tan ngừng chén, chia bầu ghen lời.

NGỌC-THƠ.-- (Mấy từng non nước xa khơi,
(Dầu thay mái tóc, dám dời lòng đây ?

THÁI-HÒA. --- (Gìn vàng giữ ngọc cho hay,
(Cho dành lòng kẻ chơn mây cuối trời.

Vọng cổ hoài lang

« Dẫn lòng chia kim-cải,
« Nghĩa nặng bao thuở lợt phai;
« Đành cam tuyết sương đã dày,
« Cho vẹn phận râu mày.
« Từ đây gốc biển chơn trời,
« Ngần-ngờ lời khó phân.
« Nhìn đường xa dặm thẳng,
« Đau đớn lòng như cắt tâm can !
« Phòng sương cảm thương thân phận,
« Trông tháng ngày mòn mỏi hình dung,
« Đường xa đường nước non thêm buồn ;
« Cảm cho phận cánh chuồn !

NGỌC-THƠ.— « Tay khó phân tay,
« Nhận lạc bầy bắt-hẻo kêu sương.
« Phòng không quân bao canh trường,
« Miễn vẹn tình tào khang hỏi ai !
« Buộc tấm lòng, gạt lụy làm khuây.
« Cầu xin cho mau sum vầy,
« Tất dạ này mới an đó anh !

THÁI-HÒA. — Thôi, em hãy bớt cơn phiền muộn, mà lui vào lo việc thân hôn ; nay phân tay, song có lúc cũng bắt tay, sớm muộn ắt phu-thê sum hiệp đó em !

(Đoái nhìn ngàn dặm sơn xuyên,

(Tất đường một bước thêm phiền dạ đây !

NGỌC-THƠ. — (Chén đưa xin nhớ ngày này.

THÁI-HÒA --- (Chén mừng ắt cũng kiếp chầy chung vui.

NGỌC-THƠ. --- (Quạnh phòng, em chịu ngùi ngùi ;

THÁI-HÒA. --- (Đàng xa đây luống sục sùi đòi cơn.

Hạ màn

Màn thứ tư (nhà giàu)

LÝ-NUƠNG. --- Chồng con Ngọc-Thơ đi xuống tràng-an mấy năm nay mà lo việc học hành, tội nghiệp cho nó biết bao nhiêu : nữa chừng việc nhà nguy hiểm, khổ cho chàng cay đắng trăm bề ; cha chả ! nếu nó hay được, thì làm sao yên lòng mà lo kinh sử.

(Trách thay tạo hóa khéo bày,

(Người hiền sao lại lắm ngày gian nan !

LÝ-CÔNG. --- Thôi đi mụ, ăn cơm nhà sao hay lo chuyện người ta. Ở đời, ai đều có phận sự nấy ; đèn nhà ai nấy sáng, biết chuyện người ta làm sao mà thở thở than than a mụ !

(Ôi thôi ! mụ chớ phàn nàn,

(Đất trời sắp đặt mọi đàng chi ngay.

LÝ-NUƠNG. — Nghe ông nói tôi tức quá, không trả lời thì chịu không được. Này ông, người ta thấy kẻ bị điều hoạn nạn còn phải thương xót thay, huống chi là mình : tình nghĩa sui gia con rể. (ông day lại đây tôi nói cho mà nghe ---Ủa mụ này lạ giữ kia, nghe lỗ tai chớ nghe bằng con mắt sao?) ông nỡ nào lơ lẩn cho đành, sao chẳng nhớ câu « vạn sự tại thiên thành, lại quên chữ hồ bi thố tử » (chả! mụ này bữa nay lại bày đặt nói chữ chớ!) hèn gì phải, người không thông kinh sử,

(mụ biết tôi không thông? Cõi bộ mụ quên tôi làm Hương-cã trong làng sao chớ?) nên ông chắc lòng, chẳng chực nhờn tình, trối kệ người chìm nổi linh đình, mặc tình kẻ xiêu đình ngã quán; rồi đây ông coi :

(Chồng sang vợ dặng đi giày;

(Chồng hèn vợ phải có ngày lấm chơn !

LÝ-CÔNG. -- Cha chả ! mụ này lớn tiếng hăm he nửa chớ !

(Đừng hăm, lòng lão dễ sờn ?

(Chồng chồng vợ vợ, như đờn thay giày !

LÝ-NUƠNG : (giận dữ đứng dậy;

(Vái trời còn tạo mau xây,

(Cho người bất nghĩa như vầy sẽ coi !

(LÝ-NUƠNG quảy quả bỏ ra đằng sau.)

LÝ-CÔNG. -- Thiệt người sao đại quá, không biết do theo thời theo thế mà ở đời. Biết ở như tôi vậy, mới có nhà cũ dầy-dầy, ruộng đất cò bay thẳng kiến; chớ hề hay thương người, thì thường phải hại mình, nào thấy ích chi đâu !

NGỌC-THO -- (bước ra) Thừa cha, lời cha nói con đã nghe rõ, nên ra đây phân tỏ trước sau : lòng con không sớm muộn tối đảo, song con phục lời cha thao lược lắm a cha !

Dạ, thừa cha, ở đời phải chịu ở theo ngọn gió mới được.

Thấy Phan-gia nguy hiểm, nay lòng con sao khiến đổi đời, cũng như cha, con chịu ở theo thời, nên chẳng muốn giúp lời giúp của chi hết.

Con nghĩ lại : hồi nào còn danh giá, thì mới phải sui gia, chớ ngày nay bần, phú hai nhà, phận ai phải lo mà phận nấy chớ !

LÝ-CÔNG. -- Phải, con nói như vậy thiệt hiệp ý với cha, ở chắc chia, người ta mới không ăn qua được đó con !

(THÁI-HÒA bước vô)

LÝ-CÔNG. --- Ủa này con.

NGỌC-THO. -- Chào phu quân.

(bỏ ra đằng sau)

LÝ-CÔNG. -- Con về hoài, cha ái ngại, sao chẳng nai đường xa: hay về thăm nguy biến việc nhà, sẵn dịp mới ghé thăm gia nhạc; phải không a con?

THÁI-HÒA: Thừa cha:

(Việc nhà đại biến mới về,
(Xin cha giúp sức lo bề trước sau.
(Quý thừa thẩn thĩ lượng cao
(Xin người thương xót xét vào phận đây

LÝ-CÔNG (nói một mình) Thiệt quả vậy mới nói kể thấy liền (nói lớn). Này con hãy dừng giây.

(Giận vì con tạo khéo xây,
(Nhưng đây không thể rồi này gỡ xong
(Của nhiều hao cũng xót lòng,
(Tiền đâu từ phía dặng hòng phân chia?

THÁI-HÒA -- (dừng giây nói một mình) Người sao rất chắc lòng hẹp dạ, chẳng biết chi thương đến lời mình than thở. Dầu nhạc-mẫu mình ngày trước không lời giao kết đi nữa, thì nay cũng không nỡ nào mà trả lời như vậy; giúp nhiều không được thì giúp ít, thế này không được thì thế kia, chớ lẽ đâu lại làm lơ mà dứt nghĩa cho đành.

Tứ đại oán

« Hồi trước khi sao tính việc bù chi;
« Ngày nay, nói tiếng lỗi nghi,
« Trọng ba đồng tiền nên quản gì lời giao;
« Tức thay tôi thiệt số ba đào:
« Lòng thiệt tình nên thành người bào hao!
« Bối tình lời kết giao,
« Đến ngày sau biết nhau thì đã rồi. . .

LÝ-CÔNG. -- « Đừng ỷ ỏi!

« Nào phải tôi ép chàng nghe vội,
« Nay nhắc những hồi,
« Mà trách móc những chuyện lời thôi,
« Tôi có nào chịu dấm ăn xôi... (bỏ đi vô)

THÁI-HÒA. -- (ngó theo); Trời ời! dầu chẳng tưởng tình con rề, cũng nên thương phận khó hèn; huống chi, ngày trước thi giao kết đính ninh, ngày nay lại dăm lòng lơ lẩn.

« Ngày xưa nhạc-mẫu đến nhà tôi,
« Phân mấy lời, mấy lời đỏ như vôi,

« Sao bây giờ, bây giờ lại nói lời thôi,
« Bởi vì người, vì người quên gốc cội,
« Cũng tại đây tôi vô phước,
« Nên khiến ra việc cơ cầu !

NGỌC-THƠ. --- (bước ra) Này ông Thái-Hòa !

« Chớ tránh, chớ buồn rầu,
« Sao không xét, tại ai ban đầu,
« Ai ham chỗ giàu đặng hầu nhờ ăn !
« Nay rủi chàng khó khăn,
« Lại bắt đây tay giãn chịu lỗ,
« Sao chẳng nghĩ hồ thâm ,
« Của ai đó mà đòi bạc trăm ?
« Cớ sao chàng chẳng hỏi lương tâm ?

Sao chàng không xét lại mà coi : chàng cứ bằng-bạc nơi
miền Kinh-địa, còn thiếp quanh hiều nơi chốn Xuyên-
thành. Thiệt nghĩ lại tức, cha chả là tức ! Kiếp mà hồng
sao khéo chung-chính, ớ anh trò khó ! sao lắm tình lạc lẻo.
Vợ chồng gì mà lạ quá ! để lạnh lòng chần chiếu, chàng
cứ nơi kinh-sử lẫn mò ; ra thành-kinh tôi muốn căn không
cho, song thấy cố học nên đánh liều tùy ý đó. Nay lại :
một, không tưởng xa quê lạ cảnh, hai, không lo danh phận
lỡ làng, ba, là toan đam dặt phụ phận nay còn đến hỏi
vàng hỏi bạc nữa chớ !

« Của đâu cho đó, rồi đó khi đây ;
« Đã hai năm trời để đây thăm bắc sâu tây.
« Công danh gì, uổng tiền cho đó dùng xây,
« Nay lại về mở lời nói như vậy ?
« Ở người kia, việc phải quấy,
« Sao đó không xét vậy mà ? (hỏi người !)

THÁI-HÒA. —

« Em chớ khá vội vàng,
« Trách móc tội nghiệp hỏi nàng !
« Vì việc gia-đang đại biến anh mới sang.
« Qua hết lời thở than :
« Giúp cho qua hết cơn khốn nạn,
« Xin bầu thương tình,
« Thì ơn nặng san minh.
« Anh một lời giữ tạc sắt đinh (đó em ôi !)

NGOC-THƠ.-- Ôi thôi ! đừng thở than, than thở; đây đã khó xót xa; nầy chàng, việc của chàng, nghĩ cũng thiết tha, nhưng mà đều nghi hoặc, ai tin cho đặng. Ai nghĩ đó mà coi : hai năm dài dằng-dẳng, học không thấy ích gì ; nè ! rề phú-ông như vậy họ cũng khi, đừng nói tới ai làm chi, vợ đây thấy cũng là đủ ngán rồi mà !

« Ôi thôi, thấy ngán còn gì tình ân!
« Thẹn hồ thảm, cũng tại đó lo chẳng tròn thân,
« Bây giờ, lại còn,
« Nhắc đến chuyện rề con,
« Kể mấy lời sắt son,
« Đặng hỏi thêm bạc tiền, bạc tiền đâu hỏi hoài.
« Suy suy xét, hỏi ai,
« Đừng thấy dễ mà hỏi dai;
« Đừng nói hoài đây nghe rầy tai,
« Kho tiền, không đủ đó xài !
« Cha tiện tặng cam gay,
« Mẹ kiếm cần cũng thiết hay ;
« Đặng đó xin, hỏi hoài, phải không, hỏi chàng?

Sẵn tiền bạc đó chơi cho bão mảng, lại kiếm đều gặt gặt mình hoài, nè chàng ! tiền đồng-sơn không đủ cho đó xài, còn vàng kim-huyết phá lâu cũng phải hết. Ai nghĩ đó mà coi : cha thì kiếm cần hồng chết, rề xài xi như chơi ; tôi nói thiết : đừng ỷ ôi chớ nói lời thôi, ai cũng biết hết xôi rồi việc vậy mà ! Nến đó làm bộ điếc, thì đừng đó thở than ; đây ta trở lại nghĩ an, thôi, kiểu chàng khi khác : «bỏ vô».

THÁI-HÒA. --(ngó theo)Ồ nầy em ! sao đành lòng ở bức, nỡ nào dứt nhưn tình, chẳng đoái người xiêu quán ngã đình, ham chi chữ sang vinh giàu có.

« Chứng trời xanh, xem xét kẻ bạc tình,
« Trối kệ đây ta ngã quán xiêu đình !
« Kiếp mau chơn trở về gia nội,
« Lo việc nhà cho xong.
« Phú lượng cao xét xem người lỗi đạo,
« Vinh nhục ai biết ngày nào ?
« Ráng mở mắt coi tình thế làm sao.
« Hay cho người phụ nghĩa sơ giao !

Ờ nàg! chốg mắ lên coi quấ bá, đầ sể thấ xáy vắ ;
hề làm người thì phải vườg buội trắ, dầu thắ
thở, thở thắ cũg vô ích.

« Ít chi thắ thỉ ỷ ôi ?

« Về lo việc cho rồi.

« Xin chứg tri, ải chắg nhớ lời,

« Mà tham phú

« Phụ người thể côi.

Hạ mắ

Mắ thứ năm (nhà giầu)

LÝ-NGỌC-THỜ : Từ ngày ảnh Thái-Hòa giận mà trở ra
tràng-ả thì trong lòng tôi lo lắ hoắ. Thấ chà mẹ tôi
không giúp đỡ, tôi lại còn nhiều tiếng nắ nể, nên ảnh
quyết lòng học cho thi đậu đắg về làm bỉ lại. ải dề cũg
may ; may cho đầ mà rủi cho đó : bắ thắ công đắh,
chàng đã trở về rồi, song không cho tôi hay, và chắc cũg
không xuống đầ, vì biế hề xuống đầ thì tôi chắg dề
cho ngòi yên đầ !

Chạ chắ ! Nếu chàng thi đậu, thì khố cho phắn tôi lắ !
Phải đến mà xin lỗi xin phải, phải nói nắ nói kia cho
xui việc ngày trước, phải khớc lóc thở thắ cho xiêu lòng
ông « Trắg » ; nắ hay bây giờ :

(Trềo cao quyết bước mây trời,

(Sắ chớ tề xuống rá rời oan ương !

(Bụng làm dạ chịu ải thương ?

(Công đắh nếu lỏ, lỏ đường tào khương.

Tôi biế thể nào chàng cũg không xuống, cho nên tôi
đã tính trước rồi : Tôi viết thơ giắ rằng thắ-mắu biế
quyết chàng phải xuống đắg lo bề thể khắ làm ắ ; trong
thờ nói rằng : tuy rủi lỏ trong việc công đắh, chớ cũg
là người ắ học, lẽ nào không có thể khắ mà ra đoắ lợi
trắh đắh với đời sắ ?

Lời nói trắg ý chàng, làm sắ chàng cũg xuống. ả,
xuống đầ. . . Đi không lại trở về không ; dề rồi coi tôi :

(Chẳng tha vợ phải xa chồng,
(Còn hơn đeo đuôi, lòng dong oan gia.
(Công danh, tiền của cửa nhà,
(Đã rồi hưu hũ, khó mà xứng duyên !
(Thái-Hòa bước vào, Ngọc-Thơ chẳng đứng dậy)

Ừa ! anh về hồi nào đó, thi đậu hay rớt, xuống đây có việc chi ?

THÁI-HÒA : Được bức thơ nhạc-mẫu, biểu tôi xuống tỏ lời, nên mau chơn chẳng nại xa vời, nàng hãy khá vô mời gia-nhạc.

NGỌC-THƠ : Khéo nói lảng ! Mẹ tôi nào viết thơ cho anh ? Thấy chàng về làm đài các, không tưởng chi sau trác tới đây, thiếp viết thơ mạo nói như vậy, dặng chẳng xuống tôi hỏi tâng đôi tiếng :

Này ông Thái-Hòa ! Đã mấy năm đèn sách, hao tổn của mẹ cha, thiếp đợi trông mòn mỏi thiết tha, nay nào thấy đâu mà danh giá ?

THÁI-HÒA.— Nàng ôi ! thừng thặng xin đừng vội nói, hãy xét suy, gạn hỏi trước sau ; trăm chuyện chi cũng tại lượng cao, tài đâu được thặng thời bao thuở ? Ngọc-Thơ em ôi ! « Mạng lý hữu thời chung tu hữu, mạng lý vô thời mạc cượng cầu », rủi ro này cũng tại về đâu, thiệt tôi có cạn sâu lo lắng ; kia xưa cũng có người giỏi dấn, như Tô-Tần, tài bất thặng thời ; không thối lòng, ấy biết ở đời, ngày sau cũng nhờ trời gặp vận ; nàng xét lại chớ lòng cảm hận, chuyện lỡ rồi dầu gạn ích chi ; qua năm sau cũng có khoa thi, tôi sẽ đến kinh kỳ rạng sức

NGỌC-THƠ.— Ôi thôi, thi cử chi nữa, học hành gì mà thi. Người ta cũng học như chàng sao người ta đậu, còn chàng nói có lo lắng sao lại rớt ? Lo có mấy câu sách vở mà không xong vào đâu, xuống tràng-an say đắm chơi bời, rớt về đây cũng đã phải rồi, còn nói tới công danh gì nữa ? (đứng dậy),

Hành vân

Công danh gì ? công danh gì ?
« Đòi xuống tràng-an thi.
« Hao tổn kém, làm thiếp đợi trông.
« Mỗi lòng đây chờ đợi.
« Cũng tại đó :
« Xuống tràng-an du thủy du san.
« Luống chơi bời, đồ thừa cho vận thời.
« Vì thời vận, hãy chăng bạc đen ?
« Tiền bạc không còn,
« Đâu nào danh phận ? chớ trách rằng tại tôi !
« Tại ai mới, công chuyện dở dang,
« Lại ở trên gia-đàng.
« Chờ mời sang, mới sang !
« Không trách mình lại còn khêu gan ;
« Xuống đây chi đó ?
« Trở về ở trên cho an !

Ồi, đi đâu đi cho rồi nà, đừng đứng đó thêm gay con mắt lắm !

THÁI-HÒA.— Cha chả ! con này con này nó đuổi ta ! Này con kia !

(Đợi chi kẻ đuổi người xô,
(Mặt này không lụy, những đồ vô tâm !

(Thái-Hòa giận xô ghế ra, rồi quày quả trở đi. Ngọc-Thơ chạy theo nắm áo kéo lại).

NGỌC-THƠ.— Khoan khoan ! đừng đi vội, tính sao xong, rồi sẽ phản hồi ; muốn được về phải tính phận tôi, cho rành rẽ rồi chàng mới rảnh

THÁI-HÒA.— Nói chi thì nói, mà ngu ơi hãy buông ra !

NGỌC-THƠ.— Không buông ! chàng phải viết ba chữ ký tên cho mình chánh, đem tới làng nhận chứng thị danh, tự-thuận nhau giao kết đành rành, đó lấy vợ đây lấy chồng không ai cần,

THÁI-HÒA. --- Muốn chi tự ý, song mi hãy buông ra !

NGỌC-THƠ. --- Tôi không buông ; hãy viết tờ trước đi.

Khổng minh tọa lâu

THÁI-HÒA. --- « Mi hãy buông ra !

NGỌC-THƠ. — « Ta quyết chẳng buông.

THÁI-HÒA. --- « Mi dám quá gan !

NGỌC-THƠ. — « Ừ ! mà làm sao ?

THÁI-HÒA. --- « Ừa con này thiệt quả hung hăng,
« Rày con này thiệt rất lung lảng !
« Dám kéo niếu áo, chẳng cho ta đi.

NGỌC-THƠ. --« Hãy xuống tờ đề ; sẽ đi đâu đi !
« Nông nổi này còn dám sân si,
« Học hành gì cũng tính đi thi,
« Tiền xưa rày tốn hao đã nhiều,
« Từ mấy năm du học phương xa ;
« Uổng công sách đèn !
« Còn ước mong thi cử với ai ?

THÁI-HÒA. ---« Chớ nói thêm nhiều chuyện ít chi.
« Lấy búp chỉ tã đi một tờ.

(Ngọc-Thơ buông áo, chạy lấy viết mực)

« Mi muốn mong đoạn tình duyên nợ.
« Này đề mi ra mà thôi ;
« Bạc bẽo như vôi ! (xỉ mặt)

NGỌC-THƠ. --« Ế thôi mau tính cho xong,
« Thiếp chẳng nghe đâu nói uổng công ;
« Giấy mực sẵn tính đi cho rồi,

THÁI-HÒA. ---« Ngày sau mi đừng ăn năn !

(Ngọc-Thơ cười gằn nói : À, đề rồi coi ai ăn năn sẽ biết) Thái-Hòa ngồi cầm viết, liếc ngó Ngọc-Thơ, sức nhớ niềm chồng vợ mấy năm ân ái. Nhớ tới đau lòng, dục dặc không muốn viết, để viết xuống.

Ngâm thi

— Ruột bầm gan tiếm hời ai ôi !
— Một khối tình chung đã vỡ rồi !
--- Lòng đó nắn-nắn đều bạc ngãi,
--- Dạ đây đâu khứng lẽ chia đôi ?

NGỌC-THƠ. --- Tôi bảo viết mau mau, rồi đi đi đừng ở, chớ nói nhóc nhách thêm rầy : ai mà quyến thức chi đây dặng mong toan lường gạt. Khéo kiếm đều ngoan mà hỏi bạc, già thế tưng dặng lường tiền. Nè, tôi nói cho mà biết : thiếp đây hãy còn duyên, chớ phải già dẫu mà sợ ể !
(Thái-Hòa làm thỉnh)

Uã, kỳ không kia ! như không chịu viết, thì bạc cho lúc trước phải mau trả lại đây. Còn như chịu viết thì, đó : sẵn nghiên sẵn bút, hãy thuận ý thuận tình ; nếu cứ ngồi làm thỉnh, thì chớ trách tôi làm dũ. Làm dũ là niếu áo như hồi nầy, nói trước cho mà biết.

(Thái-Hòa cực chẳng đã, mới cầm bút mà viết)

(ngâm tiếp) -- Chia đôi kim cái bởi vì ai ?
— Tình mặn nghĩa nồng khiến dặng cay !
— Mã-Thị nở sao đành phụ rầy,
— Để cho Khương-Tử lăm châu mảy !

(Viết rồi, dừng đây, cầm giấy xem, lược lại đưa cho Ngọc-Thơ).

Vọng cổ hoài lang

THÁI-HÒA. --- « Lòng nầy như dao cắt,
« Bởi khiếm khuyết, chẳng vẹn phận mình !
« Làm nên lẩn-lơ mối tình,
« Không vẹn nghĩa bố kinh.

(ngó Ngọc-Thơ) « Nầy ai nở phân cho đành,
« Nợ thiên thành vì dẫu ?
« Từ rầy chia kim cái,
« Không đoái tình tấm mẩn cùng nhau ;
« Làm chi trở trêu con tạo,
« Buồn nỗi buồn biết tỏ cùng ai ?
« Cùng ai cùng thổ than phận mình. . .
« Bạc làm chi hối tình !

NGỌC-THƠ. --- « Á thôi ! thôi đừng thổ than !
« Duyên sắt cầm chớ mong bền lâu ;
« Đành cam phận đây dãi dẫu.
« Sang vinh gì mặc ai ! (lấy tấm giấy bước vô).

THÁI-HÒA. — « Đập cơn phiền, xin chứng với ông trời xanh.
(ngó theo) « Cầu mau công toại danh thành,
« Để mặc tình ai bạc đen !

Hạ màn

Màn thứ sáu (quán)

CHỦ QUÁN. — Lập quán tại Vinh-châu, tôi là Trần-văn-Tốt ; tốt là tốt cái bụng, chớ mạng vận thiệt xấu xa ! Mồ-côi trụi-lủi mẹ cha, còn ; góa bụa rảo tron con vợ !

Thiệt : cũng nhờ cô-bác, thương cái nết thật thà ! *Tuy ở chỗ này là chợ nhà quê, mà :* mỗi ngày bán rốc 7, 8 con gà, đem lại hết 5, 3 con vịt !! Hèn gì người ta nói phải : ăn lời ít ít, mới vốn nhiều nhiều. . . . (dòm trời). . . , ờ, ờ, bây giờ đã gần chiều, lo sắp đặt dọn đồ kéo tối !

Ừa, nầy giờ mãng nói chuyện mà quên gọt mấy củ khoai; thôi, lo làm cho lẹ tay, họa may có khách đến.

Ngủ điềm qua bài tạ

« Tống trào cảm bấy Từ-Vân,
« Lúc lâm nạn lánh thân quận ngoài.
« Đường-bang có Huất-tri-Cung,
« Thiết-tiên đoạn, tấm trung còn đó !
« Hồn trào, Trát, Tháo, làm lung,
« Hiếp vua đảng mong toan lộng quyền.
« Làm cho thế nước nào yên,
« Thục, Ngô, Ngụy phân tranh tới bời !

— Nầy là truyện xong rồi,

« Bầy chừ lại nói thơ :
« Cảm Kim-Ngọc phá xơ áo trời !
« Chàng Nhái mê nàng Công-chúa,
« Mà nó muốn chém Thạch-Sanh,
« Tôn-Các nhớ tới Bạch-Viên,
« Hỏi thăm lại Vân-Tiên đã mù !

— Người-người chạnh cô Kiều,
« Vì nhà lụy, bán thân;

« Báo Kim-Trọng gá duyên thị Mầu.
« Thắng Ngáo đi tìm con Cám,
« Vừa tới dưới núi lại điên !
« Tiên-Bửu mà lấy Phạm-Công,
« Báo ông Trọng gá duyên ba Bành !

THÁI-HÒA.- (Nặng sương chiều trót một tuần;
(Trời ôi !) Thân sao đói khổ lắm lần hỏi thân ?

QUÍT.— Thưa cậu : nay tới quán đây : mình vào nghỉ,
dùng quẩy quả cá kho cơm nguội cho qua buổi đói cậu.

THÁI-HÒA.— À, vậy ngươi hãy kêu chủ quán đi.

Kiểm tiền

TRẦN-TỐT.- « Cậu tới đây, cậu ngồi xuống đây,
« Dám thưa cậu muốn ăn vật gì ?
« Đặng lát nữa quán sẽ dọn ra cho cậu giải lao
« Trong quán này, đồ ăn sạch ;
« Dọn như vậy chẳng biết ý cậu
« Thế nào nói rầy tôi nghe ?
« Quán đây bán buôn chẳng nài gì
« Công lao cực nhọc khó khăn.
« Miếng vừa lòng khách thì thôi,
« Miếng vừa lòng khách thì thôi,
« Bán buôn chẳng nài, về tiền bạc,
« Món ngon vật lạ, thấy đều tinh sạch.

THÁI-HÒA.--- Trong quán có món chi, chủ quán kể hết
cho tôi nghe thử,

Ngũ điểm qua bài tạ

TRẦN-TỐT.- « Quán này có bán đồ tây,
« Cũng có rượu sâm-banh, rượu tàu ;
« Quít-ky, mỗ-nách, la-ve,
« Mai-quế-lộ, quắc công gia-bì.
— Đây là mời cậu ngồi,
« Ngồi rồi định món ăn,
« Có tôm luộc, cá tươi, vịt, gà.
« Gà thiến, cu xanh, cua sống ;

« Dồi nường, xá xiểu, thịt quay;
« Xào dấm, phá-lầu, thịt phay,
« Nấu ngon ngọt khá hơn mọi người.

QUÍT. -- Cậu ôi! thân mình nghèo khổ; đi đã mấy ngày, miễn no dạ thì hay, cần chi phải món ngon vật lạ.

THÁI-HÒA. -- Ở này chủ quán, đôi lòng đâu nài cháu rau, đỡ dạ cần chi vật lạ; thôi, có cơm đem vài ba bát, canh, cá, múc một đôi tiền; hai tôi tạm nghỉ một đêm, giá cả bao nhiêu xin nói trước.

TRẦN-TỐT. -- (nói một mình) Hai người coi bộ đói, xem tánh ý thiệt thà; mình tiếp độ người ta, kẻ lở vận như mình lở vận. (bưng cơm ra)

Thưa cậu, cơm canh đây đủ, cậu cứ ăn đi, nghỉ đây rồi sáng lên đàng, tôi tính tiền rẻ rẻ, không sao đâu!

THÁI-HÒA. -- Cảm ơn người lòng tốt, tôi tạc dạ ghi xương. Ở Quít, mi theo cậu quán vào buồn, mà cất đặt những đồ hành lý. Này chủ quán, làm ơn chỉ chỗ cho em nó cất đồ, xong rồi nó sẽ ăn sau cũng được.

(Trần-Tốt và Quít bước vô, Thái-Hòa ngồi một mình, bưng chén, ngó theo)

Ngâm thi

- Lở lược công danh luống những sầu!
- Ôn bằng Phiếu-Mẫu dễ quên đau?
- Riêng mừng thấy đôi đánh cho tạm;
- Thăm trách xem nghèo nữ phụ nhau!

ĐOÀN-THẾ-TRUNG. -- (bước ra) Đi xa mỗi mệt, may gặp quán giữa đàng. . . Bớ chủ quán! . . . (Thái-Hòa ngó lên, Thế-Trung bước vô) Ủa này Phan-Sanh!

THÁI-HÒA. -- Thưa: chào Đoàn-thế-Huỳnh! mời anh ngồi. Anh ôi! mấy năm cách mặt, hai ngã chia tay, thuở đồng song đàm đạo những ngày, nay tái ngộ mặt mày gần lạ đó anh!

THẾ-TRUNG. -- Em ôi! Qua bận việc thân hôn tất hạ, nên dặt cũ rồi, anh thối phần sơn trung; ngỡ là em trường ốc vậy vùng, nay đâu cũng danh để nhận tháp. Ai có dè hầy

còn lạc phách xiêu bạc thế này ; vậy chớ bên nhà bá-phụ
mạnh giỏi thế nào, còn làm sao em lại đến đây, chớ anh
có nghe em đã gả nghĩa với con nhà Lý-lão mà !

THÁI-HÒA. — Anh ôi ! Em cam tội không tròn ngay
thảo, vì phần xui, khéo khiến phân vân ; nói ra lắm nỗi
gian truân, thuật lại lòng đau đớn.

Vọng cổ hoài lang

« Buồn tình này đau đớn,
» Biết mấy thế biếng nảo nề !
« Từ anh với tôi thi về,
« Gian-nang trăm bề !
« Vững ý theo nghiêm đường,
« Xa miền quê hương.
« Vầy cùng con Hương-cả
« Em ngỡ là phận rẽ nhờ thân. . . .
« Ra dễ-kinh thi hội,
« Bề ở nhà cha đã về tiên ;
« Từ-huyền người với em đeo phiến,
« Phần thêm thiếu bạc tiền
« Từ ngày em dặng tin :
« Vội đánh liều trốn lộn về thăm,
« Qua hỏi Lý-Công vay tiền,
« Hay đó đành lòng thay ! . . . mới gay !!
« Ngờ vợ đoái thương bên chồng,
« Nó cậy oai hùng lại đuổi em ra không!
« Em phải chịu ký tên ly tờ ;
« Nên bây giờ hết trông, đó anh ôi !!

(ngâm) (Phân ly hết nghĩa vợ chồng ;
(Em côi, mẹ góa, đâu hồng cây nương ?

Anh ôi ! Vì vậy mà em : muốn dò lần trở xuống kinh-
sur, tiền lộ-phi trong lưng chẳng đủ ; còn trở về xứ cũ, thì
cải chữ di ngôn. Trời ôi ! Mẹ đơn-hàn vổ-vổ chốn sài-môn,
em khờ dại nguôi-nguôi nơi mao-ốc ! Anh ôi ! trung, hiếu,
hai bề đều mất, công danh đôi chữ đà liều. . . .

THẾ-TRUNG. — . . . vậy em thuật cặn kẻ mọi điều, chớ
nói sơ lược làm sao anh rõ thấu.

Tứ đại oán

« Thảm thân em chìm nổi biết mấy lần,
« Vì người tham phú, phụ bần.
« Ham chữ tài nên chẳng cần lời phân vân,
« Phần số đây còn lầy lắt cỏi trần,
« Cũng nhờ trời chớ ai nào thương thân ?
« Đến đổi niềm ái ân,
« Thấy đây suy nên đức phân can thương!
« Ấy là nghĩa tào-khương,
« Còn niềm đệ huynh, ôi thôi là lơ lẩn !
« Ít kẻ ngó ngàn ;
« Nghĩ ứa lụy nát gan !
« Ôi thôi tốt chi mà thở than ?

THẾ-TRUNG.— Nghe lời nói, anh mới tưởng chơn già, thiệt là tình đời nghĩ cũng bạc đen ; lúc sang vinh lại quên lữg buổi hèn, lạ chi phải đeo phiền chác thắm, đó em. Vậy em hãy thuật tiếp cho anh nghe thử coi. . .

THÁI-HÒA. — « Nhắc qua giọt lụy chứa chan,
« Lòng thiệt tình, tin lời minh san,
« Đâu có dè, bụng người mưu gian,
« Đến vợ chồng, cũng đem lòng bản lãn,
« Thấy đây hoạn nạn,
« Nghĩa tào-khan đức đành !
« Cô thế, chuyện khó thành,
« Gia-sản cha mẹ để dành,
« Đâu quản rách lành, nên bán đi.
« Lúc vận thời suy vi,
« Hễ vận suy, còn chi niềm thân tộc,
« Ngoại tổ rất giàu,
« Cũng đam thói lãng xao. . .
« Nhắc tới càng gan xót ruột đau !

Nầy hiền huynh, thuyền đầy bị gió ngược, nhà đột gặp mưa đêm, bởi vậy cho nên, lúc suy vi nào kể phận hèn, đánh liều với mưa đơn gió kếp đó anh.

« Còn đây là nghĩa cố-giao,
« Với phụ thân rày thâm tình xiết bao,
« Nhà khich nhà, chuyện gì đều có nhau,

« Lúc thanh thời niềm kết giao thơ thảo;
« Phụ thân nhắm mắt,
« Thiếu đủ nhau, lại thừa tới làng !
« Ấy chuyện của thung-đàng,
« Nói ra tự sự rõ ràng,
« Cho biết những người phụ hèn chuộng sang,
« Còn tôi, đến chừng cửa nhà đỡ dạn,
« Bước chơn ra kẻ dạn người tránh,
« Bạc phận tủi thâm ;
« Xin giúp đỡ chẳng ai hảo tâm !
« Đó cũng là nghĩa bạn tri-âm !

THẾ-TRUNG.— Này em, lạ chi thói đời, hễ «tửu tự đệ
huynh thiên cá hữu, cấp nan chi thời nhứt cá vô » ; nhưng
mà đều anh giận hơn hết là : niềm chồng vợ chẳng nhớ
khi tấm mấn, lại nở đánh đôi trắng thay đen, thiệt là ; lời
thế gian nói chẳng sai lầm, « tối độc phụ nhơn tâm » hăng
có đó em !

THÁI-HÒA. — « Nói ra ruột tợ kim châm,
« Nghĩ phận càng xút tâm.
« Cầm lòng, cầm lòng,
« Giận trách bấy thiên công.
« Khiến thân này long-đong !
« Biết làm sao cho đẹp dạ ông tơ hồng ?
« Sợ, sợ bấy phụ nhơn,
« Sâu độc lòng ai hơn ?
« Nên rã rời căn dươn !
« Ngã lòng, buồn tình,
« Thả chìm nổi linh đình,
« Mặc con tạo trở trình ;
« Dầu tử sinh cũng phĩ tấm tình !

THẾ TRUNG.--« Này em, chớ chác đều phiền nảo, mà
rũng chí anh hào, khá an lòng, đèn sách đặng nện công,
mới chẳng uổng thanh-xuân bỏ quá đó em.

Này em :

« Qua khuyên em hãy nhớ gia-đình,
« Làm sao cho mầu, đệ, được an bình.
« Ráng xung xăng đua bơi cùng chúng bạn,

« Ất có ngày hiền vang ;
« Tam chúc đây lễ nầy với bạn,
« Lộ phi lên đảng,
« Mà trực chỉ xuống trảng-an ;
« Chiếm bản vàng cho được lại gan.
« Thiếu chi, chớ ngại hỏi han,
« Đây có sức giúp chàng.
« Ráng nên danh gầy dựng gia dàng
« Ấy trả nghĩa của chàng đã mang.

Nầy em, khuyên em đừng buồn giận, ráng sao cho đắc chữ công danh ; em hết lòng, được công toại danh thành, ấy mới đáng nam nhi chí khí đó em !

THÁI HÒA. -- Ôn nghĩa trọng, em nguyên ghi dạ, còn nghĩa sanh thân xin anh khá thế thay ; vưng lời anh, ráng sao cho đẹp phận râu mày, rồi đây cũng có ngày tái hiệp chớ chẳng không.

THẾ-TRUNG. -- Vậy em lo cho tận lực, đặng giúp đỡ gia đình, còn bề thần tỉnh mộ khan có anh thế không sao đâu.

« Mau chơn chớ khá dằn dờ,
« Trảng-an kiếp xuống lo chờ khoa thi.

THÁI-HÒA. ---« Đòi lời bài biệt cố tri,
« Kể di, người ở quân gì lòng đau.

Hạ màn

Màn thứ bảy (Nhà giàu)

CẬU HAI-VẬN. -- Thuận-Thành là quê quán, ta : con đại phú-gia ; tay ăn chơi, bốn biển là nhà, danh tiếng khắp, tên ta : Hai-Vận. Tuổi đã lớn song chưa danh phận, duy rông nghề sớm muộn tối đào ; lúc vui chơi chẳng ngại tốn hao, tiền cha mẹ xiết bao dành để.

Thấy gái tốt bạc vàng nào kể, miễn xin cho dựa về kẻ vai ; khó nhọc chi ta cũng chẳng ngại, kiếm cho được kẻ mai người mối. Lúc rượu thịt biết chi là sớm tối, khi gầy

sòng, tẩn thối sá gì; đờn xướng ca trò chuyện luôn khi, mãng vui thú nhớ chi gia đạo ?

Cũng vì ham chơi bời, cho nên cha mẹ tôi mới lo sợ, kiếm đôi bạn cho tôi, được cũng gần một năm nay. Tôi cũng tưởng hệ có vợ rồi, thì bớt đi chơi, lo ở nhà mà coi sóc gia đạo. Mấy bữa đầu, ráng ở nhà được, qua mấy ngày sau, bực bội trong mình, bứt rứt khó chịu quá nên phải đi: cũng tại « ngựa quen đường cũ » biết làm sao bỏ được ?

Cha chả! đi chơi có mấy tháng mà tốn không biết bao nhiêu tiền bạc, nhứt là bị thua nặng quá, nên bây giờ trong túi vẫn hoe: ruộng đất chi, mình cũng đã bán hết rồi; xin, thì cha mình không cho nữa. Khó quá, rồi hơn hết là bị thiếu của anh em bốn trăm đồng bạc, hẹn ngày mai phải trả, không biết thế nào mà lo cho ra tiền bây giờ . . .

À phải : vợ nhà còn vàng bạc, ta hỏi mượn ít nhiều : thiệt hổ thâm, song cũng đánh liều, nông nổi thế làm kiêu sao đặng ?

(Thằng Bưởi vô mời Ngọc-Thơ — Cậu-Hai mời ngồi, rồi đứng nói một mình.)

Thuở nay tôi không hay chịu con này, nay phải hạ mình mà năn nĩ nó, thiệt khó quá ! Ồi, mà muốn ăn thì phải lăn vào bếp, còn ngại ngùng nỗi gì ? Bụng làm dạ chịu, có chi mà mắt cở ?

(Kéo xích ghế lại gần Ngọc-Thơ).

Này nàng ! Niềm chồng vợ mặn nồng từ buổi, muốn tỏ phân, song ái ngại khó hở môi ; chẳng biết nàng có khứng nhậm đến lời, nên qua khiến ngại ngùng đó bậu.

NGỌC-THƠ.— Phận làm vợ phải vưng lời chồng dạy, vậy xin chàng chớ ngại tỏ phân: dùng làm chi những tiếng xa gần, nếu việc phải, thiếp xin vưng hết.

HAI-VẬN.— (gật đầu cười) Lời tục người ta có nói : khó giúp nhau mới thảo, giàu tư trợ ai màng. Việc vợ chồng, tôi không muốn nói chi cho đông đông dài dài, vì là « thiên ngôn vạn ngữ bất quá hồi thiệt ». Tôi có một đôi lời này mà thôi, vậy nàng hãy vui lòng nghe với :

Hành vân

« Việc vợ chồng, việc vợ chồng,
« Hoạn nạn đồng lo chung.
« Qua đàng cơn túng,
« Thua lỗ có bốn trăm.
« Khôn ăn, khó nằm bỏ bậu!
« Xin em thương với,
« Vì tới mai đến ngày hẹn đây.
« Biết sao giờ xin em lo giùm,
« Em mà đành dạ, anh dễ đâu quên,
« Đây nguyên lo đèn,
« Lo đèn ơn bậu, xin bậu thương bậu ôi !

NGỌC-THƠ.— « Nầy anh sao không biết xét,
(đứng giậy) « Tiền bạc hao tổn đã nhiều :
« Tôi đã mấy phen chịu,
« Vậy còn chi đó anh ?
« Việc gia-dình cũng một mình tôi.
« Trời ôi sao khiến
« Thân tôi sao bạc như vôi !

Thưa chàng, phận phụ nữ từ khi xuất giá, lo trong nhà hao tổn đã rồi ; trăm chuyện chi cũng một mình tôi, tiền đã hết đâu còn mà hỏi ?

HAI-VÂN.-- (Nói một mình) Cha chả ! coi bộ không xuôi. Phải làm dữ với nó mới được . . . Mà khoan đã, năn nỉ một lần nữa thử coi, như không xong thì sẽ tính . . . (nói lớn)

Nầy nàng, ta vẫn đã biết như vậy, song đồ nữ trang của nàng hãy còn, vậy nàng hãy cho ta mượn đỡ cũng được mà.

NGỌC-THƠ.— Bấy lâu nay, tiền bạc chàng tiêu phá đã hết rồi, duy còn có ba món nữ trang là dấu tích của cha mẹ, lẽ nào tôi lại đưa cho chàng cầm bán, xin chàng suy xét lại chớ hỏi nữa, tôi chắc dạ không vướng đâu.

HAI-VÂN.— (nổi giận) Mi năn-năn không đưa cho ta, vậy chớ mi để mà tế mi hay sao ?

NGỌC-THƠ. — Uã ! hay cho đó khéo ăn khéo nói, người trượng-phu sao dùng thói tiểu-nhơn ; của cải chàng tôi há làm sồn, nay sao lại buông lời độc ác như vậy ?

HAI VẬN. --- Cha chả ! con này nó dám mắng ta !

Kim tiền

« Mi dám buông lời lộng ngôn !
« Không nề câu phu phụ xướng tùy,
« Chẳng giúp đỡ cứu chồng lúc nguy,
« Lại còn dám khi !

NGỌC-THƠ. --- « Chàng luống bạc cò, tiền thua sạch ;
« Nay lại còn ép uổng thiệp
« Bán chuyền bán neo, bán lần tới tôi !

HAI-VẬN. --- « Người mắng chỉ tới câu vinh nhục,
« Hoạn nạn chỉ mặc ai nấy lo ;
« Nhắc càng thêm ứa lá gan.
« Đánh mầy cho chết mới phĩ gan.

THẮNG-BUỒI. « Đánh cô tôi chỉ tội nghiệp
« Tôi nguyên xin tội.

HAI-VẬN. --- « Bưởi ! Cang chỉ tới người bi lụy
« Quì lay lụy.

Người hãy dang ra, ai cần người cang. Để ta trị con này một lần cho nó biết mặt (xắn tay áo chạy theo. Bưởi quì, lay cang)

Lưu thủy cao sơn

« Để ta đánh cho đành dạ,
« Chồng vợ tin cậy gì dặng,
« Tàn-bạo nhục mạ đến ta !
« Tránh ra, để phen này ta đánh !
« Sửa trị thói mong lẳng loạn !

THẮNG-BUỒI « Đừng cậu đừng !

HAI-VẬN. --- « Tránh đó tránh !

THẮNG-BUỒI « Đành nào đành !

HAI-VẬN. --- « Đánh quyết đánh !
« Sấm sét cũng khoát ngan đánh liều.

Cha chả, tức lắm ! Đòn bà như vậy mà làm thỉnh sao dặng ? Đây con khốn kia, ta không cho người ở đây nữa, hãy đi mau mau cho khuất mắt ta. Để ta lấy hết nữ trang,

rồi coi người làm chi ta được chẳng? (vô lấy vòng vàng bước ra)
Ta đi một lát sẽ về, nếu ta thấy người còn lẻo-đẻo tại đây
thì ta giết người; nói trước cho người biết. (bỏ đi)

NGỌC-THƠ.-- (bước ra) Trời ôi ! ông có biết cho thân
tôi ra nông nỗi này hay chẳng? Tiền bạc đã hết, vòng
vàng cũng không còn, đã vậy lại : tay đánh miệng chưởi,
đã vậy còn : xô đuổi hăm he. Trời đất ôi !! muốn đưa
bước. . . . cũng khó bề đưa bước, còn tính trở về. . . cũng
khó nỗi trở về : trở về thì thẹn với thôn quê, còn đưa
bước, thì đường quanh vắng, tư bề đất khách.

(Trời ôi đất ôi có hay ?

(Vì đâu nên mới có ngày linh đình.

(Trách ai phụ rẫy chữ tình,

(Trách mình rồi lại thẹn mình xiết bao !

Cũng tại xưa mình phụ rẫy chàng Thái-Hòa, nay mới bị
khổ thân như thế. Thôi, ta đánh liều xuống tràng-an đăng
tìm chồng cũ ; nếu người không tưởng tới mặc tình, phải
ôm phận đánh liều, phú cho trời tới đâu hay tới đó.

(Gói quần áo, ca) **Hành vân**

« Khổ thân này, khổ thân này,

« Vì con tạo khéo xây;

« Nay ngó thấy, chuyện đã dở dang

« Duy thổ thân từ đoạn !

« Vì khi trước.

« Cũng tại ta phụ nghĩa tào khang.

« Nên bây giờ trăm đảng khổ nhọc.

« Nay dung rủi, chạy xuống tràng-an,

« Bỏ phế gia-đàng, nợ trần phải chịu,

« Vì chồng hoang, chồng hoang !

« Dầu tới đó, chẳng hết đảo điên,

« Quyết đến sông Tiền,

« Trả oan khiên oan khiên !

« Oan khiên này, xử mình định phân.

« Xây vắn cũng bồi,

« Thiên công thiệt khéo cầm cân.

Hạ màn

Màn thứ tám (rừng, núi, có giếng bên đàng)

(Kèn trống nổi lên, quân lính ra trước, Quít bận đồ triều phục bước ra)

QUÍT.--Thiệt lời tục người ta nói phải lắm : « hễ là thầy vinh thì tớ cũng vinh ». Ngày nay mà mình đang chen chúc nơi hoạn-lộ như vậy, ấy cũng nhờ cậu mình được đặc kỳ công danh, phấn vua dồi mặt, áo gấm lại hồi hương; tuy phận tớ mặt dầu, chớ chúc thơm lây cũng toại ! Thôi, coi cho quân lính nó đi cho tề chỉnh đang cậu mình bài tỏ vinh qui. Quân ! đi tới. . . .

THÁI-HÒA. -- (bước ra) Phĩ bấy, hoa đua chào khách, toại lòng, bướm luyến cột ong ; vui thay phụng gặp đồ ngô-đồng, hứng chí vui vầy ngư dất thủy.

(Người vui cảnh cũng hân hoan,

(Nhanh mai duyên nói dựa đàng dễ ngâm.

Cha chả ! thấm thoát thoi đưa ngày tháng, xuân tàn hè lại thoát qua ; mây tần trông, khuất dặm quê nhà ; nẻo hoạn nghĩ sực sùi dạ khách. May thay ! phấn nước đang đẹp mảy nở mặt, cầm đường phĩ chí công danh ; trắng đứng đầu qua trợn tuổi xanh, gió mát mặt thoi tang buổi đỏ.

Lưu thủy trường

« Minh nổi mình cuộc đời như chim bao.

« Từ xưa những đứng anh hào.

« Đường lợi danh ai chẳng lao đao ?

« Khi nhớ khi rách lành.

« Rời rã tơ tình, buồn phận mình bơ vơ

« Nay ngày hôm nay,

« Mừng phước may gặp hội.

« Thang mây đưa vịnh

« Lòng phỉ lòng ước mong.

« Vầy như vầy mới hay

« Chẳng hổ hang then thua cho phận.

« Áo cơm chẳng then, mới rõ công sách đèn !

« Nay, vung lệnh trên Thánh-hoàng.

« Gia trung phẫn bộ,

« Bỏ những khi trăm đàng khó nhọc,
« Nhìn trực nhìn cỏ cây,
« Rất vui toại lòng đây,
« Nhận lạc bấy oanh ca,
« Trời xuân trăm hoa đua chào,
« Ong bướm khoe màu, có cảnh nào vui hơn?
« Non nước, nước non, thêm toại lòng sắc son
« Ráng chí thanh vân.
« Thân nghĩ thân ấm lạnh,
« Bao nhiêu vinh nhục; buồn cho cuộc nợ duyên!
« Phiền, dập phiền đòi cơn,
« Tang rả niềm keo sơn, ai khéo gầy thêu?

QUÍT. —

« Thừa xin chớ nên lo buồn,
« Cổ kim ấy sự thường;
« Cuộc chồng vợ có lạ chi?
« Nầy từ nầy phĩ thay
« Đã tới hồi thời lai,
« Bỏ những khi nghèo bèn!
« Mặt ai đem dạ phụ phàng,
« Xin cậu chớ màng, đều quả báo có sai?
« Trời xanh gấm rất công bình,
« Công toại danh thành, mới rõ ràng phận đây.
« Thơm lây phận tớ cũng vinh,
« Thiên công đã định,
« Đều vinh nhục có bao lâu?

THÁI-HÒA. — « Ấy cũng phước đức mẹ cha,
« Nên mới đẹp mặt, nở mày hồi hương.
(đi vô hết)

NGỌC-THƠ (bước ra) Nhìn từ phía tư bề cảnh lạ; đoái ngàn dâu tất dạ ý khôn người; như phận mình đây: phận nước bèo đành chịu bước xa xuôi, thân lưu lạc quê người thui-thui.

(Ngàn dâu xanh lẫn một màu,
(Tình này, cảnh ấy, tơ sầu khéo vương!
(Lối mòn, đã lọt hơi sương,
(Ngại ngừng đi một bước đường một đau.

Ồi! bụng tính đi, chớ nào có rỏ đi đâu? Phần thì không

quen biết với ai, biết nơi nào dùm đỡ bây giờ ? Ôi thôi thôi ! đến lúc chịu dãi dầy cay đắng, còn rủi may này bao quần long-đong : thà vậy cho con tạo ưng lòng, cho đáng số má hồng đen bạc. Nào những lúc lâu-son, ngọc-cát, đến nay nhìn cõ cây chùng nào thì cảnh sầu ai, cảnh cũng xơ rơ ; bướm đưa duyên càng hồ cho phận đào thơ ; chim ấp bạn luống, thẹn mình chích mát.

(Dẫn rằng sấm sét búa riều,
(Có thân thì phải đánh liều với thân !
(Đường mai, dặm liễu, gượng lần,
(Lòng quê theo cụm mây Tần xa xa.
(Xót thay đôi cụm quyền già,
(Tấm lòng thương nhớ biết là có người ?

Hành vân

« Ruồi may đánh liều, mưa nắng phải chịu,
« Ôi ! đánh liều, khổ cực biết là nhiều !
« Phụ người thốn thiếu, phải chịu đắng cay,
« Nay nổi chìm nơi khách địa !
« Nhìn phong cảnh :
« Cảnh kia sao cảnh cũng buồn tanh !
« Một tắt đường một thêm đau lòng. . . .
« Nhành lá rụng, rĩ rã giọng oanh than.
« Càng nghĩ tới càng,
« Lửa phiền cháy ruột, dạ xốn xang nào an !
« Xót người dựa cửa, những bữa những trông
« Đắp lạnh, quạt nồng.
« Bữa thần hôn cây ai ?
« Chơn dò lần dấu liễu, đường mai,
« Tắt đường một bước,
« Sầu tuông đòi đoạn không người !

(Quân lính của Thái-Hòa đi tới, Ngọc-Thơ đứng nép bên dằng. Quit đi trước, thấy dạng Ngọc-Thơ, trở lại thưa với Thái-Hòa, Thái-Hòa bước tới.)

THÁI-HÒA : Uả nàng !

NGỌC-THƠ : Chào Thượng quan !

THÁI-HÒA : Đi đâu coi hơ hải, xin nàng khá tỏ bày, hoặc quyết lòng đến có chuyện chi, hay lỡ bước tình cờ mà gặp ?

NGỌC-THƠ : Chàng ôi ! hoạn nạn đây không kể xiết, gian nan nào biết tỏ phân, cũng vì lòng tham phú, phụ bần, mới cải giá nên thân khổ sở.

THÁI-HÒA : Uả ? té ra nàng đã cải giá rồi !

NGỌC-THƠ : Vì tại đó, bị người hiếp đánh, thua bạc bài theo tánh kẻ hoan, về tóm thâu tiền bạc nữ trang, còn nhiệt mắng gia-đàng xô đuổi ; muốn ở lại cầm chừng qua buổi, song sợ người hân hủi thêm phiền, không dám về ở dưới Mỹ-Xuyên, nên tìm đến xin chàng thương xót. . .

Chàng ôi ! đại lắm lỗi ăn năn tự hối, cúi xin chàng tha lỗi quần hồng ; dầu một ngày cũng nghĩa vợ chồng, rủi ro mới lòng dòng oan trái.

THÁI-HÒA. (nói một mình) Cha chả, té ra nàng đã cải giá rồi, bây giờ còn thể nào mà trở lại cho đặng ; sao không biết suy xét như vậy, lại còn đến đây than thở nỗi gì ?

Tứ đại oán

« Chớ thở than thêm chua xót gan vàng.

« Suy ra cũng bởi tại nàng.

« Ăn năn thì cũng rồi, dở dang.

« Vì bởi đâu nên phân rẽ đôi đàng ?

« Ai sanh lòng dứt niềm tào khan ?

« Rã rời phụng loan,

« Nay thở than, (dầu thở than) cũng đã lỡ rồi !

NGỌC-THƠ : Thưa chàng, chớ nhắc chi tiền tích, thương xin nghiệm chiêm thời ; em rày không oán vận hờn trời, nhờ lượng rộng thứ tình tha tội.

« Này anh ôi,

« Biết phận đây, biết rằng em có tội,

« Song hối ngộ thì đã rồi,

« Xin chớ chấp phụ nữ thể côi,

« Đại một lần, khôn, mới biết thôi.

THÁI-HÒA : Nàng ôi ! nhắc đến, anh thêm xót dạ, nhớ duyên xưa nhớ đến đau lòng (trăm việc cũng tại nàng đó mà thôi !) Đuối chồng khó, cũng còn chế được, chớ buộc phân ly, nghĩ luống xốn-xan. Nay em : đã có nơi duyên phận đã an, nên khó tính mong toan tái hiệp đó nàng!

« Nghe em thẩn thĩ ỹ ôi,
« Quặn xót lòng, nhớ hồi kết đôi,
« Tình mặn nồng, loan phòng giao bôi,
« Niềm vợ chồng, chẳng may nàng lắm lỗi.
« Thấy em tự hối,
« Nên bụng tôi chẳng dức đành !
« Song, khó tính việc hiệp thành,
« Phải chi tiết hạnh nàng còn đành,
« Chớ cái giá rồi còn chi là lịch thanh ?
« Gái có chồng phải giữ tiết danh,
« Chứng trời xanh, lòng anh không đời đổi.
« Nghĩ tới bồi-hối,
« Song khó dung những kẻ có đôi,
« Rồi rấm này, nào phải tại tôi ?

NGỌC-THƠ. — Biết lỗi thì đã muộn, nay tự hối đã rồi ; thiết tại em phụ rẫy đó thể côi, chẳng nhớ chữ tào khang vàng đá. Anh ôi ! duyên xưa còn gá, nay rũi lỗi lắm, cúi xin chàng tha tội quần hồng, tại em mới long đong thể ấy.

« Thiết tại em thấy khó, em chê ;
« Chê nghèo hèn, em phụ rẫy niềm phu thê,
« Nhớ tích Châu-mãi-Thần, em càng ử ê,
« Với chuyện người Tô-Tàn, ăn năn rẫy đã trề.
« Tào khang em chẳng kể,
« Vì ham trắng nên phụ đèn (đó chàng).

THÁI-HÒA. -- « Nàng phụ ta, bởi ta nghèo hèn ;
« Kiếm nơi giàu có đó bèn,
« Cái giá rồi ai mà ngợi khen ?
« Đến nay vận nàng ra đen,
« Lại đến đây, nhỏ nhen hối ngộ ;
« Bát nước đổ rồi,
« Nàng hốt lại được chẳng ?
« Cũng tại người phụ kẻ khó khăn !

NGOC-THƠ. — Chàng ôi ! em cam bề đại quấy, vì xưa thấy chồng nghèo ; ngõ là về kiếm chuyện bày đều, hòng gạt gẫm đòi tiền hỏi bạc. Nợ bất cập, đây em lằm lạc, hận vô tình, vì mẹ ép duyên ; bây giờ quã báo chiêu nhiên, nhờ lượng từ khoan đoái tưởng.

« Cúi xin nghe thiệp tỏ phân,
« Cũng bởi trời, xây vắn khéo cân,
« Nền sâu; muôn phần ;
« Xiết khổ sở lằm thân,
« Bị người huỗi-hân :
« Nhor nhuốc thay trong đám buổi trần !
« Nhìn ngó lại mình không,
« Đâu dám nào ước trông
« Trở về nhà thẳng xông ;
« Bây giờ, ôm lòng,
« Chiu theo lẽ thiên công,
« Đâu quãn nào tồn vong,
« Sống làm chi, khổ thân mà hồng ?

THÁI-HÒA — Đuổi chồng là nghiệt chướng, đòi để mới oan khiên ; thôi, hãy nghe lời anh mà đức thâm bỏ phiền, phần gay trở long-dong phải chịu. Tuy vậy mà : duyên kim cỏi tuy không được trọn, chớ nghĩa thân sanh, nghĩa ấy hãy còn ; vậy em hãy trở về mà khuya sớm đạo con, bề hội hiệp kiếp sau sẽ gặp dó em !

« Thôi, em ôi ! chớ lằm sự nảo nong,
« Nói ra càng luống xót lòng,
« Niềm phu thê long-dong vì số mạng,
« Hiếu tình còn da mang ;
« Nghĩa tào khang, như tình bầu bạn,
« Còn chữ gia-dàng,
« Thung-huyền nặng chẳng khác Thái-san,
« Hãy trở về hiếu sự lo an.
« Qua may nhờ bạn đồng ban,
« Nền cò ít bạc vàng.
« Đây, gọi như trả nghĩa nhạc-dàng,
« Lấy phí lộ, dựng mà thát nang.

(Quit lấy gói bạc, đem để vào gói đồ của Ngọc-Thơ)

Thôi, em chớ đam lòng phiền muộn, còn phần anh, vì

việc quan nên khó thể ở đây lâu. . . . Quân ! đi tới. . . .
Cũng tại ai mà sanh việc cơ cầu, ấy thiện ác đảo đầu hữu
báo đó. . . !

(Quân gia kéo đi, Ngọc-Thơ ngó theo rơi lụy)

NGỌC-THƠ. – Vì bạc phận nên phải đều làm lỗi ; bởi bạc
tiền (ngò gói đồ) nên mang chữ phụ bần, vì ai mà người
trước gian-truân, nay ta phải linh-định khốn khổ.

Này bạc tiền ôi ! vì người bạc nên dục lòng rời rã nghĩa,
nhưng mà. . . cũng tại ta đổi lòng nên phụ rẫy đạo tào khan,
đắt què người luống chịu đoạn tràng ; sống vô ích, soi
gương càng then mặt.

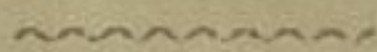
Cha mẹ ôi ! xa xui đất khách, mẹ cha nào hay thấy, thấy
dào thơ, vui đập bấy xuân xanh, bất hiểu này, tội trẻ cam
danh ; cha mẹ ôi ! đầu cúi lạy, con xin đền trả thảo.

Ôi ! gát giọt lụy, không hết cơn sầu não, thôi liều mình
này, cho con tạo nó ưng lòng ; nghĩ giận sao thân phận
long đong, thà nhắm mắt cho má hồng khỏi hờ.

Vọng cổ hoài lang

« Phận này đành cam thát,
« Kiếp sống nghĩ hờ cho thân !
« Thà cam dứt dây phong trần,
« Con tạo khéo định phần !
« Ruột gan đau như dầm,
« Cũng tại mình bạc đen.
« Niềm tào khương ta chẳng tưởng,
« Làm đến đều rồi rái ái ân ;
« Ngày hôm nay còn mặt,
« Mặt mũi nào dòm thấy tình chung,
« Tình, chung tình hết mong châu-trần !
« Vì tham phú phụ bần !
« Thương vì mẹ cha
« Chẳng có người nưng đỡ vào ra.
« Chút giây oan trái này,
« Thôi hãy đành liều thân !

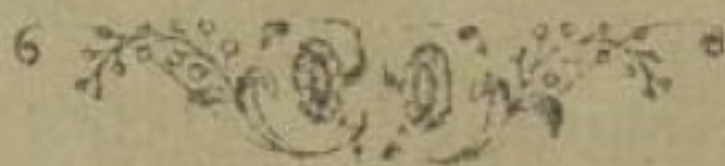
« Giận số phần,
« Trẽ tạo khéo cầm cân !
« Giữ sanh há ai hai lần ?
« Nhắm mắt dành cho an.

« Nhìn rày kia khe giếng ;
« Phần số khiến có đầu phiền ?
« Vi xưa phối duyên khôn tuyền,
« Tham sang quên hèn.
« Nay tới cơn suy thời,
« Xa-vời gian-nan !
« Rày hồi tâm toan tính ;
« Cam lỗi niềm phụ mẫu tình thâm ;
« Đem cái thân tro-buội
« Gieo giữa dòng khe suối này đây,
« Liều thân này sống chi như hình ?
« Người chê-nhẽ phụ tình !
« Thề cùng núi non :
« Gởi phách hồn xác đã vui chôn ;
« Sau dẫn tái sanh dương-trần,
« Không dám mần ác hơn, ác tâm !
« Qui lạy già nay song-đang,
« Phận con dành bạc mạng từ đây ;
« Tình-ngộ lấy lương-tâm này :
« Khuyên khá đừng « bội-phu » bỏ ai !

(Nhảy xuống giếng)

— CHUNG —

Commentaires de la Presse

(Phê-bình của báo giới)

Saigon, 20, Janvier 1922 Tuồng phân làm 8 màn, nhắc tích chàng Phan-thái-Hòa là người vận thời chưa đạt, thi đỗ mà không đăng bổ đi làm quan ; sau có họ Lý gả con, hứa lo cho nên việc, mà không giữ lời. Lương bổng ít, từ chức đi học thêm. Rồi nên phải tang cha, nhà suy vi, vợ lại phụ. Cuộc đời : thuyền khẳm thường vương gió ngược, nhà dột hay gặp mưa dầm. Đến kỳ thi lại rớt, vợ là nàng Ngọc-Thơ nài buộc ly hôn, sau nhờ sức bạn là Đoàn-thế-Trung giúp cho đi học nữa mới chiếm được bản vàng

Các võ tuồng đào kép toàn là các học-sauh : Lý-Công, (Nguyễn-biệt-Nghị) bộ tịch nói năn giống hếch lão nhà quê ; Phan-thái-Hòa, (Đặng-tấn-Sửu) hát có màu mè ; Lý-ngọc-Thơ, (Lê-văn-Thiện) nam phần nữ trang, sắc nước hương trời, mới ngó vào ngó là gái, cứ chỉ nhẹ nhàn, thiệt đáng khen.

« Nòng cổ mìn dầm »

. Mais, là où Nghị révèle un talent digne d'artiste professionnel, c'est dans la pièce Cãi-lương « T. đ. p. n. t. » dont on ne saurait trop congratuler l'auteur. Nguyễn-biệt-Nghị est parfait — je dis bien : parfait — dans le rôle du Hương-cãi Lý-Công, personnage archaïque, riche et mesquin. Tous ses partenaires s'attribuent d'ailleurs une large part au succès légitime de cette comédie. Lê-văn-Thiện, dans le rôle de Lý-ngọc-Thơ, peut rivaliser d'élégance et de beauté avec n'importe quelle jolie fille. Il ne lui manque qu'une voix un peu plus fine pour rendre amoureux plus d'un jeune homme inaverti !

« La Voix Annamite »

Télégramme de Hanoi-0819, 26 Mars 15 heures.

Phạm-công-Binh professeur Chasseloup-Laubat Saigon.

Société Secours mutuels Cochinchinois Tonkin vous prie autoriser représenter votre pièce Cải-lương « Tối-độc phụ-nhơn-tâm » avec concours étudiants Université au profit Société. Câblez réponse adresse Đinh-văn-Thiên président. Amitiés. Trần-văn-Đinh, École, Pédagogie.

Hanoi, 31 Mars và 1re Avril 1923.— Máy thầy Nam-kỳ, sinh-viên trường Cao-đẳng có diễn quyền tuồng T. đ. p. n. t. ; thu được bao nhiêu đều đem cúng cả cho hội Nam-kỳ-tương-lễ. Cái cốt quyền tuồng ấy cũng tầm thường, vì những kẻ trọng tài khinh nghĩa đời nay có thiếu gì ; nhưng mà hay, là người diễn biết nhập vào người trong truyện, biết tả được hết tâm lý người trong truyện, biết gieo những lời khiến người xem phải sầu, phải thương, phải vui, phải buồn. Nhứt là vai Phan-thái-Hòa (thầy Hộ đóng) thật khéo. Không ai ngờ một người sinh-viên quen chốn sách đèn mà lên sân khấu giữ được tánh tự-nhiên để tả hết tâm tình một chàng thiếu niên khoa-mục đã phải bao phen chìm nổi. Nào lúc thân-phụ mất, nào lúc hồng thi, cái nét mặt khéo thật ! Lúc vợ nhiếc mắng, bắt làm tờ ly-dị để lấy chồng khác, vai Phan-thái-Hòa khó thật, thế mà thầy Hộ diễn được ! Thầy Kế đóng vai đày-tờ cậu Hai-Vạn, vai này cũng khéo lắm, rõ ra một anh nghiện, xỏ-xiên bản-thiếu ; còn cậu Hai-Vạn (thầy Lộc) thì hết là một khách làng chơi một tay « ăn hút » lão luyện. Những vai đày-tờ (thầy Thường), chủ quán (thầy Mạnh), coi ra hay lắm, lấy cái bộ giàng khiến người đi xem không nhìn được cười. Nói đến vai Ngọc-Thơ, vai này cũng khéo lắm, song còn có chút ngượng ngùng. Vợ chồng Lý-Nương xem ra cũng được ; nếu diễn một lần nữa sẽ được hoàn toàn. Nói tóm lại, cuộc hát cải-lương này có thể làm cái gương tốt cho nghề hát tuồng ngoài Bắc.

« Trung-bắc-tân-văn »

..... Đáng khen cho Mme Diệp đóng vai Ngọc-Thơ, giáng đi rất yếu-diệu, cùng lúc nói lúc ca rất đúng, còn khi đòi lòng má cải giá ai xem cũng phải ghét, đến lúc ăn năn trở về với chồng cũ, ai cũng động lòng thương. Vai M. Hộ thật xứng vai Ngọc-Thơ, hai vai này không làm sao lấy ngôi bút mà tả ra cho được hết ; thật là ít có mấy tay nhà nghề mà ăn đưc đưc. Còn như vai chủ quán, vai đầy tớ, và mấy vai khác đều thần tình hết sức. Nhưng diễn có hai hôm thì cũng tiếc vì cũng có nhiều người chưa được mục kích, thì cứ tưởng là cải-lương như mấy lần trước. Ước ao rằng Hà-thành ta thỉnh-thoảng lại được một cuộc hát cải-lương như thế.

« Khai hóa nhật báo »

Saigon, 6 et 7 Juillet 1923. — Dès 20 h. 30, salle comble au Théâtre Municipal, où la Direction du Collège Chasseloup-Laubat offrait une soirée de gala aux parents des élèves et au personnel du Collège à l'occasion des grandes vacances. L'harmonie indigène de M. Sersot, si avantageusement connue, prêtait son précieux concours et contribuait pour une large part au succès de la séance. De charmantes élèves du Collège des jeunes filles indigènes vendaient des programmes au profit du Patronage Laïque Cochinchinois, des sociétés d'Enseignement mutuel et de Protection de l'Enfance. A ce que nous avons pu en juger, les recettes devaient être abondantes ; comme de coutume, le public cochinchinois, cet enfant prodigue, donnait sans compter, car il s'agissait de bonnes œuvres. Le rideau s'ouvre et la pièce cải-lương « Tối-độc phụ-nhơn tâm » de M. Phạm-công-Bình recueille, une fois de plus, les appréciations élogieuses d'une assistance nombreuse et choisie... La pièce est interprétée par des élèves du Collège Chasseloup-Laubat, avec le concours de Mlles Trần-quế-Anh et Marguerite dans les rôles de Lý-ngọc-Thơ et Lý-Nương. Les acteurs méritent tous nos chaleureuses félicitations. Il convient cependant de décerner une mention spéciale à MM. Lê-minh-Thoại (Phan-thái-Hòa), Dương-văn-Thể (Lý-Công), Đoàn-văn-Thành (Quít), Mlles Trần-quế-Anh et

Marguerite. M. Lê-minh-Thoại se montre à la hauteur de son rôle écrasant. Belle et chaude voix, gestes calmes et larges, physionomie fière et naturelle, il est un parfait étudiant pauvre destiné à un avenir brillant. Sa gracieuse partenaire Trần-quế-Anh s'adapte à merveille aux situations les plus diverses. Tour à tour, épouse aimante, femme perfide et pécheresse repentante, elle s'attire la sympathie, l'indignation et la pitié des spectateurs charmés par son jeu soigneusement étudié et sa voix argentine et souple. M. Dương-văn-Thể est un Hương-cả d'une vérité saisissante, tant par son accoutrement et ses manières que par son langage. Mlle Marguerite chante un peu mal, surtout quand il faut « monter ». En revanche, elle débite à la perfection. Elle obtiendrait certainement un gros succès à se montrer moins « à la mode » : la vieille femme d'un notable avare ne se pare point de tant de bijoux. M. Phạm-văn-Khương a bien l'air d'un « công-tử-bột » habitué à être obéi sur un signe, sur un regard. Mais il n'en a pas la chanson. Son débit est trop précipité, ses paroles manquent d'autorité. M. Trần-văn-Vân est un excellent comique. Seulement, il gagnerait à abandonner son ton emprunté dont l'artifice est trop sensible. Un bon point enfin à Quit et ses quatre « mã » qui mettent la salle en une franche gaieté. En un mot, jolie soirée dont les spectateurs garderont longtemps le souvenir.

« La Voix Annamite »

..... Y như lời bố-cáo đã đăng trong mấy số báo trước, tối thứ sáu và tối thứ bảy tuần rồi, nhằm 6 và 7 Juillet 1923, học-sanh trường Chasseloup-Laubat, có diễn tại rạp hát tây Saigon một bốn tuồng theo điệu Cải-lương đề tựa là « TỐI-ĐỘC PHỤ-NHON-TÂM ». Tối thứ sáu thì diễn cho cha mẹ học-sanh và giáo-sư xem chớ không có góp tiền. Qua đêm sau là đêm thứ bảy thì diễn cho công-chúng xemặng lấy tiền chia cho ba hội : Bảo-duỡng-anh-hải, hội Ngoại-giáo-hộ-học và hội Khuyến-học Nam-kỳ. Cuộc hát này tuy là một cuộc chơi, nhưng mà trong chỗ chơi ấy lại có đại-nghĩa; mà đêm thứ bảy lại được trời trong gió mát,

chánh là một dịp để cho nam-thanh nữ-tú mua vui. Tôi lấy làm tiếc giùm cho mấy ông, mấy bà yêu điệu hát Cải-lương mà đêm ấy không đến dự xem học-sanh diễn tuồng; những người diễn phần nhiều làm cũng tròn phận sự, cũng trúng thể thức, chẳng kém gì nhà nghề trong điệu hát Cải-lương. Những kếp như M. Dương-văn-Thể lãnh vai Lý-Công, đứng ngồi nhăm lỏi, ngôn ngữ tự nhiên, đủ màu mè, đủ bộ tịch, nếu tập thường và biết đủ cách điệu thì ắt sẽ đủ tài mà làm một chú « kếp nhứt » trong lối hí-kịch. M. Lê-minh-Thoại, lãnh vai Phan-thái-Hòa, ca ngâm đều chắc nịch, mà làm tuồng lại tề chỉnh, không phải nhà nghề mà làm được như vậy, nghỉ cũng đáng khen. M. Phạm-văn-Khương lãnh vai Hai-Vân, bộ tịch vút-vít, thiệt là giống hệt tánh tình một cậu con nhà giàu phá của mà lỗ mảng. M. Đoàn-văn-Thành lãnh vai thằng Quít làm cũng dễ coi. M. Trần-văn-Vân lãnh vai chủ quán, bộ tịch lộn-xộn coi cũng tức cười, nhưng mà giọng nói lại tập theo giọng hề nên nghe không được đẹp cho lắm. Còn vai đào thì cô Trần-quế-Anh lãnh vai Lý-ngọc-Thơ là vợ Phan-thái-Hoà ca ngâm đều chắc nịch, mà thanh sắc cũng mặng mà, nên làm tuồng coi rất hay. Cô Marguerite lãnh vai Lý-Nương, làm người lanh lợi thì giỏi, chẳng hiểu vì cớ nào cô lại ca sút hơn mấy lối trước. Tối thứ bảy hát gần một giờ rưỡi khuya mới vãn, bởi vì tuồng đặt tới tám lớp phải đổi lớp hoài nên mất hơn ngày giờ. Nói tóm lại thì cuộc hát Cải-lương này ai đến xem cũng đều vui lòng, cũng chẳng tiết tiền mua giấy. Tôi tưởng cũng nên tỏ lời mà ngợi khen ông Phạm - công - Bình với ông Cao-huỳnh-Cư và ông Cao-hoài-Sang có công khó mà tổ-chức cho thành cuộc hát này; khen học-sanh trường Chasseloup-Laubat vì muốn cầu vui mà cũng muốn giúp ích cho mấy hội nên sẵn lòng luyện tập; và cũng khen học-sanh trường Nữ-học-đường có công giúp bán chương-trình (programme) đăng làm có tiền nhiều mà giúp hội.

« Đông Pháp Thời-Báo »

Télégramme de Hanoi 053-29 Septembre --- 19 h.

Phạm-công-Binh, Professeur collège Chasseloup-Laubat Saigon.

Etudiants Cochinchinois Université désirent donner représentation votre pièce *Cải-lương « Tối-độc phụ-nhơn-tâm »* au profit inondés Tonkin vous prie câbler autorisation remerciements.

Tổng-đốc Lê-trung-Ngọc, président Comité assistance aux inondés.

.... Le public Tonkinois est émerveillé par notre théâtre modernisé *« Cải-lương »*. La soirée du 7 Octobre à la Philharmonique de Hanoi au profit des inondés au Tonkin a obtenu un immense succès. Les étudiants cochinchinois de l'Université ont été au-dessus de leur tâche et la belle pièce *« Tối-độc phụ-nhơn-tâm »* de M. Phạm-công-Binh a recueilli, pour la 3me fois, les applaudissements nourris de nos compatriotes du Tonkin.

Dernièrement, au mois de juillet, les élèves du Collège Chasseloup-Laubat ont obtenu le même succès à la soirée donnée au Théâtre Municipal de Saigon au profit de 3 Sociétés. Ne pourraient-ils, à l'instar de leurs aînés de l'Université donner encore une représentation au profit des sinistrés de Châu-đốc et de Long-xuyên qui ne sont pas moins frappés que nos compatriotes de Cao-bằng ?

Allons ! Messieurs les élèves du Collège Chasseloup-Laubat, dérangez-vous encore une fois, et que de misères vous allez soulager !

« La Tribune indigène »

S. G. Hanoi 0718-30-22-9 h.

R. P. Phạm-công-Binh professeur Chasseloup-Laubat Saigon, Tổng-đốc Hoàng-trọng-Phu Président *« Khai-trí-tiến đức »* demande représenter T. đ. p. n. t. deux Décembre profit *« Âu-tri-viên »* vous prie câbler autorisation. Amitiés.

Mai-văn-Biên Commis Douanes.

NHÀ IN VÀ BÁN SÁCH

J^h NGUYỄN-VĂN-VIẾT

85, *DUONG DORMAY*, 85

SAIGON

Kính lời tỏ với Lục-châu,
Khui tiệm buôn bán đã ngoài mười năm.
Nhờ ơn Chư-vị hảo tâm,
Gởi thơ mua bán tri âm bấy chầy.
Ban buôn từ ấy nhân này,
Truyện, thơ, sách vở cho rày học sanh.
Đồng sách đủ kiển tốt lành,
Tại kho nhà nước (*Bibliothèque*) bán hàng chư châu.
Các tỉnh Tham-Biên dân dân,
Gởi in sổ xuất sổ thâu đánh rành.
Cung hĩ, thiệp cưới lân gia,
Hoà hoè bông nhành bao quanh cúc tùng.
Lãnh làm con dấu đỏ thưng (*Timbre caoutchouc*),
Dấu đồng cũng có xai dặng bền lâu.
Làm mau nhơn lệ rất mau,
Mỗi mỗi giả rẻ để hầu buôn chung.
Lục-châu dạ muốn cần dùng,
Mượn mua các vật không cùng nại công.
Cúi xin chư-vị quới ông,
Giúp tôi mua bán ơn đồng núi sông,
Chư ông ráng giúp đồng lân,
Cho cuộc buôn bán lần lần nở nang.
Nôm na quốc-ngữ ít hàng,
Chúc cho chư-vị, miêng trăng khương ninh,

Nay đốn kính.

J^h. VIẾT.

